870 ВЛАДИМИР ИЛЬИЧ ЛЕНИН 1969

БҮХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

46-дахи жэлээ гарана

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

№ 95 (11999) | 1969 оной апрелиин 22, вторник | Сэн 2 мүнгэн

...фото» журналай хуушан номернуудые шэнжэлжэ, гурнмшуулжа байтараа, тус журна... хэблэгдэhэн 4-дэхи номерто В. И. Ленинэй олдохоёо шухаг фотографиин толилогдоhые ... Тэрэ фото-зураг 1917 ондо Швецийн «Политика» гэжэ газетэдэ түрүүшынхеэ толилогдо... Тэрэнэй буулгабарние танда эльгээнэб» гэжэ манай штатнабэшэ фотокорреспондент ... мэдээсээ hэн. Тиихэдэ тэрэ фото-зураг тухай тэндэ бэшэгдэhыень эльгээлсээ.

Энэ олдохоёо шухаг фотографиин түүхэ тухай газетымнай дүрбэдэхи хуудаhанда уншагты.

ВОЖДИИН ЗАХЯАНУУДАЙ БОДОТО БЭЕЛЭЛ

Дэлхэйн пролетариадай вождь, Советскэ Союзай Коммунис партиие байгуулагша, Агууехэ Октябриин социалис хубисхалые эмхидхэгшэ, хүн түрэлтэнэй түүхэдэ түрүүшын Совет түрэниие толгойлогшо Владимир Ильич Ленинэй мүндэлhөөр мүнөөдэр тэбхэр 99 жэл болобо. Эгсэ жэл болоод Ленинэй түрэhөөр 100 жэл гүйсэhэнэйнь түүхэтэ ойн баярые нэрэтэй түрэтэйгөөр угтаха гэжэ манай Совет ороной, бүхы социалис оронуудай арадууд, тэрэшэлэн бүмбэрсэг дэлхэйн олон түмэн ажалшад туйлай ехэ үүсхэл оролдолго гаргана.

Илангаяа Советскэ Союзай үргэн ниитэ ажалшад иимэ түүхэтэ ойн баярые амжалтаар угтахын тула эсэхэ сусахые мэдэнгүй, шударгы габшагайгаар ажаллажа байна. «Ленинэй ойн баярта — бэлэг!» гэhэн тобшохон уряа совет хүн бүхэнэй сэдьхэл зүрхые долгисуулна. Энэ уряа доро социалис мүрысөөн хэзээ хэзээнэйхиhээ үргэн далайсатайгаар хаана яанагүй дэлгэрэнхэй. Ойн баярай социалис мүрысөөндэ оролсоогүй хүн манайда байхагүй. Түүхэтэ ойн баярнуудые совет хүнүүд иигэжэ тэмдэглэдэг болоhон hайн hайхан заншалтай.

Владимир Ильич Ленинэй мүндэлhэн үдэр аха дүү али бүхы совет арадуудай ёhотой hайндэр болонхой. Бүхы совет арадуудтайгаа суг хамта энэ үдэрые буряад араднай илангаяа ехэ баяр баясхалантайгаар, урма зориг түгэлдэрөөр тэмдэглэнэ. Иигэжэ буряад араднай инаг дулаанаар Ленин багшаяа магтана, эрхэ сүлөө, зол жаргал тухайгаа дуулана, ашата багша Ленинэйнгээ захяа заабариие жэншэдгүйгөөр бэелүүлэн, хэтэ мүнхэдөө үнэн сэхэ байха тухай шахаа тангаригаа үнэн зүрхэнhөө үргэнэ.

Хаанта хархис засагай үедэ эрхэ сүлөөгүй, үзэг бэшэг огто мэдэхэгүй, харанхы мунхаг, хэрзэгы шэрүүн байдалда, хүшэр хүндэ хэдэн дабхар дарлалта доро зобохын ехээр зобожо, тулихын ехээр тулижа байhан аад, манайда Октябриин хубисхалай илажа, Совет засагай тогтоогдожо, Владимир Ильичэй хүсэн түгэлдэр hургаалай хэлбэришэгүйгөөр бэелүүлэгдэhэнэй ашаар буряад араднай эрхэ сүлөөтэй, зол жаргалтай, баян дэлгэр байдалтай, амар амгалан, энхэ тэниглэн ажаhууhан тухайгаа гүнзэгыгөөр мэдэрнэ.

Арад зонойнгоо үнэн зүрхэнэй энэ гүн мэдэрэл тухай арадай уран зохёолшо Хоца Намсараевай үнэншэмэ тодоор, уран хурсаар, ирагуу хонгёо холойгоор иигэжэ дуулаhаниинь мэдээжэ:

Урда сагта
Орхимжото лама,
Оргойто бөөгэй
Хэсэ хэнгэрэгэй
Зэдэлэн байhан
Зэрлиг дайдада
Трактораӥ дуун,
Тарянай долгин
Эбхэрэн ерээ.
Соёл эрдэм,
Солбон оюун,
Согтой hэргэлэн,
Габьяа ехэтэ
Габшагай тэмсэлэй
Түмэр гараар
Адууhа мал,
Ажал үйлэдбэри
Хүгжэн дэлгэрээ.

Поэдэй үсөөхэн үгэ соо түүхэтэ удха шанартай тон ехэ юумэн тухай хэлэгдэнэ. Экономикодошье, культурна байгуулалтадашье туйлагдаhан асари ехэ амжалтанууд тухай, эрдэм наука, соёл культура, болбосорол гэгээрэлэй хүгжэлтэ тухай эндэ зүрхэ сэдьхэл хүдэлгэжэ зулгы зохидоор үгүүлэгдэнэ. Түүхын талаар абажа харабал, тон богонихон болзор соо Буряад орон доторнай политическэ, социально-экономическа талаар туйлай ехэ хубилалтанууд болоо ха юм. «Зэрлиг дайда» үгы болоо. Бүтүү балай ой тайга, хубхай хооhон тала дайда байhан газарнуудта промышленна томо томо предприятинууд урган бодоо. Хото городуудайшье, хүдөө нютагуудайшье түхэл шарай үндэhөөрөө хубилаа.

Республикымнай арадай ажахын али бүхы hалбаринууд Совет засагай үедэ тон түргэнөөр хүгжөө. Буряад оромнай промышленностиин элдэб олон hалбаринуудтай индустриально-аграрна республика болонхой. Автономито Совет Социалис Республикын байгуулагдаhан 1923 ондо ахир өөдэгүйхэн промышленна миил 16 предприяти тоологдодог, тиихэдэ арадай ажахын бүхы продукци соо промышленна продукциин хэмжээнь оройдоо 11,6 процент болодог байгаа бшуу. Тэрэ үеынхидэ орходоо мүнөө урагшаа ямар ехэ алхам хэгдээ гээшэб! Хэдэн мянгаад хүдэлмэришэдтэй, бүхы совет орон соогоо суутай томо гэгшын заводууд, фабриканууд, комбинадууд манайда урган бодоо. Промышленна эдэ предприятинуудай бүтээн гаргаhан продукци оронойнмнай олон тоото область, хизаарнуудта эльгээгдэхэhээ гадна, мүн бусад социалис оронуудта, тэрэшэлэн капиталис хэдэн оронуудта эльгээгдэнэ. «Улаан-Үдэ» гэhэн тамгатай продукциин иимэ аяншалга хэжэ ябахадань, буряад ороной ажалшад, илангаяа хүдэлмэришэн анги омогорхохо ёhоороо омогорхоно. Манай промышленностиин бүтээн гаргаhан продукци тоолоҗо барахаар бэшэ: элдэб янзын машина болон орёо оньhон приборнууд, вагон ба локомотивууд, ашаа тээхэ ехэ кранууд, вольфрам ба молибден, барилгын модон, алтан, цемент, сонхын шэл ба шулуу нүүрhэн, гоё hайхан бүдүүд, олон даа, захагүй олон зүйлнууд бүтээгдэнэ.

Хүдөө ажахымнай хүгжэлтэ баhашье ехэ. Колхоз, совхозуудта ниитынь адууhа малай тоо толгой жэлhээ жэлдэ улам бүри олошорно, ашаг шэмэнь дээшэлнэ. Колхознигууд болон совхозуудай хүдэлмэришэдэй байдал эрид hайжараа. Тэдэнэр баяжаа. Хүдөөгэй ажалшадай үүсхэл оролдолгонь хизааргүй ехээр бадараа. Тэдэнэр Эхэ оронойнгоо аша туhын тулада шэн габьяатайгаар ажалланад. 1968 ондо гүрэндэ хүдөө ажахын продуктнуудые худалдаха түсэб амжалтатайгаар дүүргэгдэнхэй.

Ленинэй захяа заабаринуудай хэрэг дээрээ бэелүүлэгдэжэ байhанайнь олон тоото баримтануудай нэгэниинь юуб гэхэдэ, хүдөө нютаг бүхэндэ Ильичэй лаампанууд эли тодоор ялалзажа байдаг болонхой. Бүхы ороноо электрижүүлхэ шухала гэжэ заагааша хэрэгынь бүтэжэ байна ха юм. Электрижүүлгын саашадаа бүри түргэнөөр, бүри үргэнөөр дэлгэрхэнь лабтай.

Манай орон дотор ленинскэ сэсэн мэргэн национальна политикын илан мандаhанай ашаар али бүхы арадуудай удхаараа социалис, түхэл маягаараа үндэhэн соёл культурын хүсэ ехэтэйгээр хүгжэhэниинь элитэ. Энэ хадаа хаанта засагай үедэ илангаяа ехэ гээгдэлтэй байhан буряад арадай ажабайдал дээрэhээ эли тодоор харагдана. Буряад орон дотор үнэхөөрөө ёhотой культурна революци бэелүүлэгдэнхэй. Урдань үзэг бэшэг мэдэхэ хүнүүдэй тон хомор байhан Буряад орондо мүнөө уялгата ёhоной бүгэдэ ниитын дунда hуралсал амжалтатайгаар бэелүүлэгдэжэ байна. Октябриин хубисхалай урда тээхи үеынхитэй сасуулжа үзэбэл, 1966-67 оной hуралсалай жэлдэ бүхы hургуулинуудта hурагшадай тоонь 13 дахин олошорhон байха юм. Тиихэдэ энэ үе соо дунда hургуулинуудай тоо 76 дахин олоп болоо. Хүн зонойнгоо дунда, дээдэ hуралсал хүгжөөхэ талаар манай республика Баруун Европын хүгжэнги капиталис олохон гүрэнүүдые ахижа гараhан байна бшуу. Тэрэшэлэн научно-шэнжэлгын хүдэлмэри үргэнөөр дэлгэрэнхэй. СССР-эй Наукануудай академиин Сибириин отделениин филиалай Буряад орондо нээгдэhэн ушар тон ехэ удха шанартай хэрэг болоно. Энэ хадаа манайда эрдэм наукын үргэнөөр мандажа байhыень гэршэлнэ.

Тобшолон хэлэхэдэ, бүхы ороноо индустриализацилха ба электрижүүлхэ, хүдөө ажахыгаа коллективизацилха, культурна революци бэелүүлхэ тухай Владимир Ильич Ленинэй зааhан заабаринуудай бодото бэелэлээ олоhониинь манайшье республикын ажабайдал дээрэhээ эли тодоор харагдана.

Имагтал Советскэ Союзайнгаа Коммунис партиин хүтэлбэреэр, аха дүү бүхы совет арадуудай, түбхын түрүүндэ агууехэ ород арадай энэрхы сэдьхэлэй арюун hайн туhаламжаар иимэ ехэ түүхэтэ амжалтануудые буряад арадаймнай туйлаhаниинь элитэ.

Ленинэй hургаал илагдашагүй хүсэтэй. Ленинэй нэрэ хүн түрэлтэнэй түүхэдэ мартагдашагүй мүнхэ. Хүн түрэлтэнэй зүрхэнэй сохилжо байhан сагта Ленинэй нэрэ нангин юрөөлөөр түүрээгдэжэ байха.

СУББОТНИК ҮРГЭЛЖЭЛӨӨ

Москва-Сортировочная депогой хүдэлмэришэдэй гаргаhан агууехэ үүсхэлэй 50 жэлэй ойдо зорюулагдан, апрелиин 12-то болоhон бүхэсоюзна коммунис субботнигто хабаадаагүй совет хүнүүд бүгэдэ арадай субботнигые үргэлжэлүүлэн, апрелиин 19-дэ ажаллаха гэжэ шиидэhэн байна. Энэ үдэр хүдэлэгшэд түүхэтэ субботнигой жасада хубитаяа нэмэжэ оруулаа.

Москвагай бүхы районуудта ажал хүдэлмэри эршэтэйгээр бурьялаа. Олон мянган хүдэлмэришэд, инженернүүд, технигүүд, алба хаагшад, ветеранууд, комсомолшууд болон пионернүүд энэ үдэр түлөөhэгүйгөөр ажаллаба. Бабаевай нэрэмжэтэ фабрикын 800 хүдэлмэришэд субботнигой «вахтада» жагсаа. Тэдэнэр 140 мянган түхэригэй 70 тонно үлүүтэй бэлэн продукци табан жэлэй түсэбтэ нэмэри болгон үйлэдбэрилөө. «Трехгорка» фабрикын, ситец нэхэдэг 1-дэхи фабрикын, Капрановай нэрэмжэтэ гутал оёдог фабрикын, «Красная Роза» комбинадай, Дербеневскэ химзаводой коллективууд эрхим hайнаар хүдэлөө.

Мянгаад шахуу комсомолшууд — МГУ-гай студентнэр Ленинскэ хада дээрэхи гуманитарна факультедэй байшангай барилгын талмай дээрэ суглараhан байна. Тэдэнэр барилгашадта туhалхаhаа гадна, паркнууд, сэсэрлигүүдые болбосон түхэлтэй болголсохын тула Ленинскэ районой хүн зонтой хамта ажаллаба.

Черемушки, Сокольнигуудта, Замоскворечье ба Тушинодо — хаа хаанагүй Москвагай хүн зон үйлсэнүүд, бульварнуудтаа гаража, Майн 1-нэй үдэрые угтуулан түрэл хотоёо бүри сэбэр, hайхан болгохын тула оролдолго хүсэлэнгэ гаргаа.

Түрүүшын коммунис субботнигуудай 50 жэлэй ойн хүндэлэлдэ зорюулhан hайшаалтай, Эхэ орондоо ашаг туhатай субботнигуудай болоhон тухай олон мэдээсэл оронойнмнай элдэб хотонуудhаа ниислэлдэ дахинаа оробо.

(ТАСС).

Дүй дүршэлөө хубаалдана

СЕПГ-гэй ЦК-гай гэшүүн, СЕПГ-гэй таhагые даагша Херман Пешель түрүүтэй Германиин Социалис нэгэдэмэл партиин паотийна хүдэлмэрилэгшэдэй делегаци КПСС-эй ЦК-гай уряалаар апрелиин 10-hаа 19 хүрэтэр Советскэ Союзда айлшалаа.

Немец нүхэд манай орон соогуур аяншалха үедөө научна шэнжэлгэнүүдые түсэблэхэ, хүтэлбэрилхэ ба экономическа талаарнь урмашуулха асуудалаар КПСС-эй хэдэг хүдэлмэриин дүй дүршэлтэй танилсаа. Делегациин гэшүүд КПСС-эй ЦК-гай Машина бүтээлгын таhагта, СССР-эй Дээдэ ба тусгаар дунда hуралсалай министерствэдэ, Эрдэм ба техникын талаар СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Гүрэнэй комитедтэ, КПСС-эй Новосибирскэ, Свердловско обкомуудта уулзалга ба хөөрэлдөөнүүдые хээ, Москвагай, Новосибирскын болон Свердловскын хэдэ хэдэн научно-шэнжэлгын институдуудта, промышленна предприятинуудта ошожо хараа.

КПСС-эй ЦК-гай секретарь М. С. Соломенцев делегацитай уулзажа, хани халуунаар хөөрэлдөө.

(ТАСС).

Академик П. П. Лукьяненко алтан медаляар шагнагдаба

«Безостая-1» гэжэ ба бусад шэнэ нисын сортонуудые бии болгоhон академик П. П. Лукьяненко И. В. Мучуринай нэрэмжэтэ алтан медаляар шагнагдаба.

(ТАСС).

...НИНЭЙ ОРДЕНТО:

...ОДТО

...денто локомотив-вагон заhабарилгын за... ажалай ленинскэ вахтада жагсаад, ...алга абанхай. Табан жэлэй түсэбые бол... 1970 оной ноябриин долооной үдэр бо... гэжэ тэдэнэр хараалаа.

...ллектив социалис мүрысөөндөө hайн үрэ ... Табан жэлэй гурбадахи жэлэй ...үүр хоёр электровоз, 13 вагон, хоёр жа... ондоошье зүйлэй ехэ продукци бүтээн

...үүлгын дурадхалнуудые үйлэдбэридэ нэбтэрүүлhэнэй ашаар 348,9 мянган түхэригэй арьбалалта хэгдэhэн юм.

Энэ жэлэй түрүүшын кварталай түсэб амжалтатайгаар дүүргэгдээ.

Оло мянган хүдэлмэришэдтэй энэ коллектив ажалай ленинскэ вахтын үедэ шэнэ амжалта туйлажа байнхай. Заводой 192 түрүүшүүл табан жэлэй даалгабарита түсэбөө дүүргээ. Үнинэй фрезеровщик, РСФСР-эй габьяата уралан нарижуулагша, коммунис ажалай ударник М. А. Чернышев, локомотив-хабсаргалгын цехэй фрезеровщик И. И. Кириенко, механическа цехэй токарь М. Н. Багин болон бусад тэдэнэй тоодо оролсоно.

Ажалай ленинскэ вахтада шалгаржа гараhан түрүүшүүлэй нэрэ мүнхэжүүлхэ «Ленинскэ хүндэлэлэй дэбтэр» заводто бии болгогдоо. Социалис мүрысөөндэ амжалта туйлаhан, абаhан уялгаяа үлүүлэн дүүргэhэн түрүүшүүлэй нэрэ, мүрысөөндэ шалгарhан цех, участок, бригаданууд энэ дэбтэртэ бэшэгдэхэ юм.

Нормалиин цехэй механическа участок (мастерын нүхэр Попов), электромашинна цехэй секционно участок (ахалагша мастерын нүхэр Хлызов), тус цехэй электрослесарь Степаненко эгээл түрүүлэн «Ленинскэ хүндэлэлэй дэбтэртэ» бэшэгдээ.

...БИНАДТА

...енто мяха-консервын комбинадай олон түрүү бригада... hарын даабариие болзорhоонь холо урид дүүргэhэн ...рденто Н. А. Аранзинай даадаг коммунис ажалай бри... ажалай вахтын үедэ шэнэ амжалта туйлана. Дүрбэ hа... И. Ленинэй түрэhэн үдэр болотор дүүргэхэ уял... урид дүүргээд, даабариhаа гадуур ехэ продук... Колбаса хэдэг заводойхид түрүү энэ бригадын дааба...hэн мяхаар 16 тонно колбаса хэhэн байна.

...фабрикадуудай цехэй Х. Ф. Емельяновай хүтэлбэрилдэг ...бригада дүрбэ hарын даабари болзорhоонь урид дүүргэ... материал алмаhан, продукциингаа шанарые дээшэлүүл... заводой А. А. Аверинагай даадаг бригада ленинскэ ...жагсаhанай hүүлээр продукцияа нэгэшье голодоhогүй... болоо.

...86 бригада дүрбэ hарынгаа даабариие болзорhоонь 10 ...дүүргээ.

...түрэhэнhөө хойшо 100 жэлэй ойн хүндэлэлэй социа... шалгаржа ябаа эдэ бригадануудта эрхим бригадын нэрэ ...мүнгэн шан барюулагдаа.

...тус комбинадай коллектив үндэр хайраа харюулжа ... ойдо ой болотор шэнэ амжалта туйлаха гэжэ зориг-

...ТРТА

...ктив үндэр үүргэеэ ...гөөр бэелүүлхын ...оролдожо байдаг. ...Ленинэй 100 наhа...дэ тэрэнэй мүхэ... гүрэн соомнай ...тухай арадтаа ха... гээшэбди. Имаг... үедэ үндэhэн ...ргэжэ, шэнэ соци...гдэн, олон яhа... соогоо мэдээжэ ...олоо ха юм бибди ...буряад оперо, балет ...жэм, хатар тухай ... Эдэмнай бултанда ...үүлэй үеынгөө хү...хай хэлэхэдэ иимэ ... зун Сахалин хү... ерэхэдээ коллек... Бульба» гэжэ шэнэ ...н. Энэ хүдэлмэ...дта hайшаагдаа, ... «Пер-Гюнт» гэжэ ... мүнөө харагшад «Гурбан мушкетер» гэжэ баледымнай hонирхоно. Шэнэ наадануудай тоодо мүн «Черный дракон», «Цыганский барон» гэжэ оперетэнүүд орохо зэргэтэй.

Имагтал Совет засагай, В. И. Ленинэй ашаар өөрын оперо ба баледэй театртай болоhон буряад арад иигэжэ дэлхэйн искусствын эрхим бүтээлнүүдтэй танилсаха аргатай болоhон гээшэ. hаяын үдэрнүүдтэ театрнай үшөө хоёр шэнэ премьерэ (С. Прокофьевой «Дуэнья» гэжэ оперо, Рабэлиин «Балеро» гэжэ балет) табижа, харагшадаа баясуулха. Тэрэнэй hүүлээр, июль hарада Барнаул, Кемерово ба Прокопьевск хотонуудта наадаяа харуулхаяа мордохобди. Энэ аяншалгаар манай театр В. И. Ленинэй 100 наhанай ойдо зорюулhан программануудаа харуулжа эхилхэ байна.

Д. ЯХУНАЕВ,
театрай директор.

СОВХОЗДО

Хогоотын улаhаа нааша нэмжыhэн ууҗам талын дунда, гурбан модо шахуу ута загуунай саада захада табан трактораӥ хойно хойноhоо hубариладан ябаха харагдаба. Тэрэ сааналь үшөө гурбан трактор ондоо загуунда хахална хэбэртэй.

Булад хүлэгүүдэ жолоодогшодой хажуудань хүрэжэ ерэхэдэмнай, загуунай саада захада гараhан табан трактор эрьежэ, нүгөө таладань гаража байба. Борьёогой совхозой 2-дохи фермын агроном Тамара Дугаровна Анаева гараа үргэжэ, түрүүлжэ ябаhан трактористда зогсохо гэhэн дохёо үгэбэ. Механизаторнуудтай танилсажа хөөрэлдөөбди. Агротехникын заабарие нарижаар баримталжа, 22—24 сантиметр гүнзэгыгөөр, забhаргүй hайнаар хахалжа байhан тухайгаа механизаторнууд агрономдо элидхэнэ. «Хараалби даа. Яhала hайнаар хахалжа байнат» гэжэ агроном тэдэнээ магтаба.

— Эдэмнай комсомол-залуушуулай звено юм. Бэрхэ механизаторнууд. Үнэхөөрөө бэрхэ, оролдосотой хүбүүд. Тиимэ аабза, Евдоким Михайлович, — гээд Тамара Дугаровна звеное даагша Спиридоновто хандаба.

— Зүб даа. Эдэ залуу нүхэдни найдамтай хүбүүд. hанаа зоборигүй. Түсэбөөшье үлүүлэн дүүргэхэ, шанарайшье талаар гутаахагүй. Мэргэжэл шадабаряараашье бусадhаа дутуугүй, гэжэ нүхэр Спиридонов трактористнууд тухайгаа тон этигэлтэйгээр хэлэнэ.

Механизаторнууд машинадаа hуужа, булад анзаhануудаараа нойтон хүрьhэ жэгдэхэнээр урбуулжа, борнойгоор эржытэр жэгдэлhээр саашална. Агроном урматай хаража байhаар адха шорой альган дээрээ абажа бажуугаад, нидхэржэ, эмиржэ үзэхэ зуураа:

— Харагты даа, газарнай иимэ шиигтэй байна. Манай фермын таряалан hайн хүрьhэтэй, совхоз соогоо эрхим ургаса манай тракторна бригада абадаг. Зарим участогhаа нёдондо гектарай 20 центнер хүрэтэр шэниисэ гараа hэн. Мүнөө жэл бүри баян ургаса абаха хүсэлтэйбди, — гээд хөөрэнэ.

Ленинэй орденто Борьёогой совхозой механизаторнууд, бүхы хүдэлмэришэд эдэ үдэрнүүдтэ илангаяа эршэмтэй габшагайгаар ажаллана. Бидэнтэй уулзаhан трактористнар ленинскэ ажалай вахтада жагсаад, халаан бүриингөө даабари 120—150 процент дүүргэнэ. Иигэжэ Борьёогой талада түрүүшын буразддаа татагдажа, тарилгадаа жэгдэрэн орохонь.

Манай корр.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: түрүүшын бураздаа.
Г. ЗАХАРОВАЙ фото.

АРАДТАА ЖАРГАЛ АСАРҺАН

МҮРЫСӨӨН. АЖАЛ. ЗОРИЛГО

«Социализм хадаа мүрысөөе залираахагүйhөө гадна, харин тэрэниие үнэхөөрөө УРГЭНӨӨР, үнэхөөрөө ОЛОНИИТЫН хабаадалгатайгаар хэрэглэхэ арга боломжо, бэеэ харуулха, хаба шадабаряа үргэнөөр дэлгэн гаргажа шадаха, капитализмын мянга, миллионоор дэбhэдэг, дарадаг, тамалдаг байhан арадай гүн дундахи барагдашагүй булаг шэнги оюун бэлигые тодоруулха хүсэтэй, хүдэлмэридэ үнэхөөрөө олонхи ажалшадые элсүүлэн жагсааха арга боломжо анха түрүүшынхеэ олгоно».

Эдэ мүрнүүд В. И. Ленинэй 1918 оной январь hарада бэшэhэн **«Мүрысөө яажа эмхидхэхэб?»** гэhэн зохёол сооhоо абтаба. Мүрысөөнэй гол зорилгые, удха шанарые агууехэ багшамнай аяар тиихэдэ, Совет засагай hая мүндэлөөд байха үедэ гүн гүнзэгыгөөр тодорхойлhон байна бэшүү. Мүрысөөн тухай энэ заабари хадаа хэзээдэ мүнхэ hургаал. Совет засагай хүгжэлтын али бүхы шатада социалис мүрысөөнэй удха шанар улам гүнзэгырэн ургаа, олон түмэнэй ажалай абьяас дэлгэхэ, баатаршалга гаргаха хүсэтэ зэбсэг болон хүгжөө. Мүнөө В. И. Ленинэй түрэhөөр зуун жэлэй ойе угтажа байhан үедэ мүрысөөн тухай хэлэhэн тэрэнэй заабари гол хүтэлбэримнай болоно.

Мүрысөөн тухай В. И. Ленинэй hургаал тушаа эндэ хэлэхэ зуураа, энэ заабариинь бидэ мүнөө хүсэндэнь хүргэхын тула юу хэнэбибди, ямар үрэ дүн туйланабибди, социалис мүрысөөн манай саашанхи хүгжэлтэдэ ямар нүлөө үзүүлнэб гэхэ мэтын асуудалда харюу үгэхын тула өөрынгөө аймагай байдалhаа хэдэн жэшээ харуулхые хүсэнэб.

Мүрысөөн тухай хөөрэхэдөө, хүнэй эдэбхи үүсхэл, хүнэй оролдолго тухай хэлэнэбди. Олон зоной ажаллажа байhан газарта hайн hайхан жэшээнүүд харагдажал байдаг. Мүнөө совет хүн бүхэн обществоёо хүгжөөхын, хүхюун сэнгэлиг, ажаhуудалаа бүри баян дэлгэр болгохын түлөө тэмсэжэ байна ха юм.

Энэ тэмсэлэй шанар шэнжэнь саг ошохо тума улам лэ гүнзэгы боложо байгша. Һүүлэй үедэ, В. И. Ленинэй түрэhөөр 100 жэлэй алдарта ойн угтамжада дэлгэрhэн үргэн зоной хабаадалгатай мүрысөөндэ ажалшан зоной эдэбхи үүсхэлэй бүришье ехэ дэбжэлтэтэй байhые тэмдэглэмээр. Теэд хайшан гээд энэ үүсхэлэй эхи hабагшань татагданаб?

Нёдондо намар hэн. Һэрюунэй амисхал орожо, малшадта үбэлэйнь үе hанагдажа байгаа. Малай үбэлжэлгэ тиимэ бэлэхэнээр үнгэрдэггүй хаhа ха юм. Юу хэхэ, ямар зорилго табиха тухайгаа бодохо хэрэгтэй. Энэ үедэ Кировэй нэрэмжэтэ колхозой Харганаагай фермын hаалишадай хоорондоо хөөрэлдэжэ байхадань, Пүнсэг Жамсаранова арилдаанда оролсон, «Үбэлжэлгын үедэ үнеэн бүриhөө 1250 килограмм hү haахын түлөө мүрысэе» гээд дурадхаба. Энэ түрүү hаалишанай хэлэhэн hанамжа тушаа ямар хөөрэлдөөнэй гараhые хүдөөгэй малшад hайса мэдэхэ байха. Нүхэр Жамсаранаватай сугтаа ажаллажа байдаг нүхэдынь тиимэ зорилго табя. Харганаагай фермынхидэй үүсхэл жэгүүр далитай болоhондол республика соогоо дэмжэгдээ hэн.

— Харганаагайхидhaa дутахагүйбди. Үбэлэй сагта үнеэн бүриhөө 1250 килограмм хүрэтэр hү hаахабди, — гэжэ уялга абаhан, Буряад орондоо дэлгэрhэн социалис мүрысөөндэ оролсоhон hаалишад Хори Яруунааршье, Баргажан Түнхэнөөршье. Зэдэ Хяагтааршье — хаа хаанагүй олон байха.

Мүнөөдэр Владимир Ильичэй түрэhөөр 99 жэл боложо байхада, hайн hураг дуулдаа. Харганаагайхид үбэлэй hарануудта абаhан уялгаяа үлүүлэн дүүргэнхэй. Илангаяа коммунист нүхэр О. Д. Гармаевагай хүтэлдэг фермэ амжалтатай. Жэлэй эхинhээ хойшо гурбан hара соо үнеэн бүриhөө 611 килограмм hү hаагаад байна. Эндэхи түрүү hаалишан Пүнсэг Жамсаранова октябрьhаа хойшо зургаан hара соо үнеэн бүриhөө аяар 1664 килограмм hү hаагаад, аймаг соогоо шалгарна.

Кировэй нэрэмжэтэ колхозой hаалишад Ильичэй алдарта ойн угтамжада hайн жэшээ харуулна. Тэдэнэй үүсхэлые дэмжэhэн «Байкал» племхозой hаалишад А. Е. Степанова, А. И. Телешева гэгшэд мүнөө жэлдэ үнеэн бүриhөө таба мянган килограмм hү hаахаар шиидэнхэй. Гурба мянганай түлөө мүрысөөндэ жагсаhан hаалишадшье олошороо. Гадна Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой шубуушан Х. Г. Сазонова, «Маяк» колхозой гахайшан С. С. Петров болон бусад түрүү малшадай тоодо ороно.

Аймагаймнай промышленна предприятинуудта ехэ амжалта туйлагдажа, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлэгдэжэ байна. Ивалгын кондитерска фабрикын ажалшад үнгэрэгшэ жэлдэ 725 мянган түхэригэй сэбэр олзотой гараа. Энэ хадаа ажалай бүтээсын ехээр дээшэлhэлниие, предприятиин ажал хүдэлмэридэ түрүү онол арга үргэнөөр хэрэглэгдэжэ байhаниис гэршэлнэ. Алдарта ойн мүрысөөндэ эндэхи коллективэй эдэбхитэйгээр хабаадалсаhаниие харуулна. Онсо таланocc юуб гэбэл, тус фабрикын ажалшан бүхэн коммунис ёhoop хүдэлхые хүсэдэг. Даадаг тушаал бүхэндөө үнэн зүрхэнhөө хандана. 1964 ондо коммунис ажалай ударнигуудай нэрэ солодо хүртэhэн хүнүүдэй тоо 37 байгаа hаа, мүнөө 70 болонхой. Үшөө 44 ажалшад тиимэ нэрэ хүндын түлөө тэмсэжэ байна.

Эбтэй эетэй ажал гээшэ хүниие hурган хүмүүжүүлнэ, алдаршуулна ха юм. Мүнөө нүхэд А. А. Брянская, А. М. Таракановская гэгшэдэй бригаданууд табан жэлэйнгээ түсэбые гурбан жэл соо дүүргээд байна. Нүхэр М. Н. Дунаевай даадаг бригада мүрысөөндэ шалгардаг, hара бүриингөө даабариие үлүүлэн дүүргэнэ. Бригадынь гэшүүд бултадаа мэргэжэлээ дээшэлүүлхын түлөө hуралсажа байна. Үдэшын hургуулида ябадагшье ажалшад бии. Иимэл байhандаа тус бригада «коммунис ажалай коллектив» гэhэн нэрэ зэргэдэ хүртэнхэй. Аймагай промышленна предприятинуудай дундаhаа Сэлэнгын геологическа экспедициин, Улаан-Үдын спиртзаводой коллективүүд алдарта ойн мүрысөөндэ эдэбхитэйгээр хабаадалсана.

Колхоз, совхозуудай фермэ, бригадануудай ажалаа бүтээсэтэй болгожо, түрүү предприятинуудай олзотойгоор ажаллажа байхада, бүхы аймагаймнай ажал хэрэгшье урагшатай. Мүнөө ажахын жэлэй гурбан hарын үнгэрөөд байхада, урмашахаар дүн харагдана. Нийтын мал hүрэг олошорно, ашаг шэмэнь дээшэлнэ. Нэгэдэхи кварталай түсэб мяха худалдалгаар 163 процент дүүргэгдээ гэхэ гү, али түсэбэй ёhoop 6950 центнерэй орондо, 11322 центнер мяхан гүрэндэ тушаагдаа. Хамта 33,9 мянган центнер hүн, 894 мянган үндэгэн худалдагдажа, кварталай түсэб үлүүлэгдээ.

1969 ондо аймагаймнай хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдэй урда харюусалгатай зорилго табигдана. КПСС-эй ЦК-гай октябрьни Пленумэй шиидхэбэрин үүдтэй колхознигууд, совхозуудай ажалшад танилсажа, горитой хэмжээнүүдые хараалhан байгаа. Мүнөө жэлдэ тарян ажалаа хүгжөөхын тула бүхы ажахынуудта севооборот хэрэглэгдэхэ, агротехникын заабаринууд наринаар сахигдаха. Мүн газараа hайнаар уhалжа, үтэгжүүлжэ, аймагнай дунда зэргээр гектар бүриhөө 12 центнер орооhо таряа, тэрэ тоодо 14 центнер шэнииcэ, 80 центнер хартаабха, 170 центнер овощ хуряаха зорилготой.

Орооhо таряа, хартаабха, овощ болон бусад ургамалнуудай баян ургаса абаха арга бии. Юуб гэхэдэ, ажахынуудта найдамтай механизаторнууд хүдэлнэ. Аймаг соогоо мэдээжэ болоhон Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой механизатор И. П. Иванов, «Авангард» колхозой — С. С. Нилкин, «Улаан Ороно» колхозой — В. Р. Генинов, Ивалгын туршалга-үйлэдбэрилгын ажахын механизатор Л. П. Собенников болон бусад хабарай тарилгые эмхитэйгээр үнгэргэхэ гэжэ шиидэнхэй. Энэ хүдэлмэри колхоз, совхозуудта богонихон болзорто үнгэргэгдэхөөр хараалагдана. Аймагаймнай таряашад Ильичэй алдарта ойе үгтуулан hайнаар ажаллажа, ерэхэ намар бүхы таряанай ургасые 560 мянган центнертэ хүрэтэр дээшэлүүлхэ, тэрэнэйнгээ 130,6 мянгыень гүрэндөө худалдаха байна.

Таряан ажалай hайнаар хүгжэбэл, нийтын мал шэмэтэ тэжээлээр хангагдаха, таряа талханай зүйл элбэгээр бэлэдхэгдэхэ бэшүү. Энэ жэлдэ аймагнай hү hаалгые үнеэн бүридэ дунда зэргээр 2500 килограммда хүргэхэ, хонин бүриhөө 3,2 килограмм нооhо хайшалха зорилготой. Тиигэжэ хамта 18700 тонно hүн, 4900 тонно мяхан, 2750 центнер нооhон, мүн мал ажалай бусад продукци абтаха. Мал ажалай продукци гүрэндэ тушааха түсэбөө болзорhoонь уридшалан дүүргэжэ, алдарта ойе угтаха байнабди.

Ильичэй түрэhөөр 100 жэлэй ой гүйсэтэр эгсэ нэгэ жэл үлэбэ. Аймагаймнай ажалшад тодорхой зорилгонуудые урдаа табяад шиидхэжэ байхадаа, өөhэдынгөө хүсэл зорилгые бэелүүлжэ шадаха байhандаа этигэнэ.

П. БУТКОВСКИЙ,
КПСС-эй Улаан-Үдын райкомой секретарь.

В. И. Ленин С-Петербургын «Хүдэлмэришэн ангиие сүлөөлхын түлөө тэмсэлэй [...] **шүүдэй дунда. Хүл дээрээ зогсогшод (зүүн гарhaa эхилжэ): А. Л. Малченко, П. К. Запо**[...] **Ванеев, (hуугшадынь) В. В. Старков, Г. М. Кржижановский, В. И. Ленин, Ю. О. Марто**[...]
1897 оной февраль.
ТАСС-ай фо[...]

ЛЕНИНЭЙ НЭРЭМЖЭТЭ КОЛХО[...]

ТОХОЙ. Энэ манай колхозой түб hуурин. Үргэн, сэхэ гудамжанууд. Айл бүхэн арбаад сонхотой томо байшан гэртэй. Газаагаа харшатай. Гэртэнь ороходош телевизор, радиоприёмник, мүнөөнэй гоё мебель. Айлшанаа сайлуулха гэхэдээ пеэшээ түлихэ гэжэ тухашархагүй, харин электроплиткэ дээрэ забьягаа табижархиха гү, али электросамовараа бусалгажа орохо. Гэр бүлэ бүхэндэ шахуу үхибүүд олон. Урдынхидал адли эхэнь монсогор саахараа абдартаа суургалхаяа болёо, тэрэнь стол дээрэ хододоо байха. Юрэдөө, абдарза суургалдаг айлайхи үгы юм бээз.

Эдэ бүгэдэ ажалша зоной хүхюун дэлгэр, үнэр баян hуужа байhые гэршэлнэ. Колхоздо хүдэлжэ байhан хүн бүхэн hарадаа алгадгүй салин абана. Жэлдээ 500—600 мянган түхэриг колхознигуудта түлэгдэнэ. hайнаар хүдэлөөшэд нэмэлтэ түлбэридэ, шанда хүртэнэ. Гансахан үнгэрэгшэ жэлдэ нэмэлтэ түлбэридэ, шагналда 25 мянган түхэриг үгтэhэн байна.

Колхознигуудай иимэ баян дэлгэр hуужа байhаниинь хамтын ажалай аша үрэ мүн. Колхозой олзо жэлhээ жэл бүри дээшэлжэ, нёдондо миллион түхэригтэ хүрөө. Һүүлэй гурбан жэлэй туршада, урдахи энэ үеынхитэй сасуулхада, ороохо тарян гурба дахин шахуу ехээр абтадаг болижо, мяха, hү, нооhо абалга 30—40 процент дээшэлээ.

Газар тарялангай хүдэлмэри бүхыдөө машина, техникын хүсөөр хэгдэдэг болонхой. Һүүлэй үедэ сабшалан hайжаруулха хүдэлмэри оньhожоруулагдаба. Эдэ жэлнүүдтэ мал ажалай хүндэ хүдэлмэридэ машина хэрэглэгдэжэ захалаа. Фермэ, отара бүхэндэ электрын элшэ хүсэн хэрэглэгдэнэ. hаалиин гурбан гүүртэдэ тэжээл малда тараажа үгэхэ хүдэлмэри оньhожоруулагдаа, нэгэ фермэдэ —авто-уhалуури, аргал шабааhа арилгаха транспортер тодхогдоо. Саашадаа малшалай ажал хүнгэдхэхэ талаар бүри ехэ юумэн хэгдэхээр хараалагданхай.

Ороохо таряанай, бусад ургамалнуудай hайн сортын үрэhэтэй болохо, ургасыень дээшэлүүлхэ, адууhа малай үүлтэр hайжаруулха хэрэгтэ горитой анхарал хандуулагдана. Бүхы үнеэд, эхэ хонид искусственна аргаар үрэжүүлэгдэнэ. Ажахы дотороо үүлтэртэ малай фермэтэй болообди. Тиигэжэ адууhа малай ашаг шэмэ жэл бүри дээшэлнэ. Үнгэрэгшэ жэлдэ колхозой үнеэн бүриhөө 2 мянга гаран килограмм hүн hаагдаа, хонин бүриhөө 2,7 килограмм нооhон хайшалагдаа.

Теэд эдэ бүгэдөөрөө hанаагаа амарнагүйбди. Түсэбтэ табан жэлэй дүрбэдэхи жэлдэ—1969 ондо манай колхозой гэшүүд урдаа ехэ зорилгонуудые табяад, тодорхой социалис уялгануудые абанхай.

Энэ жэл манай колхознигуудта онсо удхатай жэл юм. Юуб гэхэдэ, манай колхоз агууехэ Ленинэй нэрэ абанхай. Тиимэhээ 1970 оной хабар В. И. Ленинэй түрэhөөр 100 жэлэй ойе ажалай эрхим амжалтаар угтахын тула байгша ондо илангаяа оролдосотой hайнаар хүдэлхэ, абаhан уялгаяа бэелүүлхэ, хэлэhэн үгэдөө хүрэхэ ёhотойбди. Нүгөө талаараа энэ жэлдэ колхозоймнай тогтоhoop эгсэ 40 жэл гүйсэхэнь. Эдэ бүгэдэ мзанадые шэнэ амжалтада уряална, зоригжуулна.

Хүхюун дорюунаар хүдэлжэ, золтой жаргалтай hуужа байхадаа, бидэнэр энээнэйнгээ эшэ үндэhые мэдэжэ ябаха болонобди[...] агууехэ багша В. И. Л[...] лаар заяагданхай.

Һанаад үзэел даа. Б[...] до Совет гүрэнэй тогто[...] жэл үнгэрөөд байха[...] VIII съезд болоhон ба[...] дээрэ В. И. Ленинэй [...] тиин Программа ба[...] Программа дотор та[...] асуудал ехэ hуури з[...] ажахые социалис ёhо[...] совхозуудые бии бол[...] нүүдые, колхозуудые [...] хай түрүүшынхеэ хэл[...] сэдөө, ганса нэгээрээ [...] бал, таряашад я[...] гэжэ Ленин тэрэ съ[...] заагаа hэн. Имагтал ха[...] на, техникэ, эрдэмэй[...] доо ажахыда хэрэгл[...] хамтын томо ажахы би[...] хүдөөдэ ажалай бүтээ[...] жэ, таряашан зоной h[...] hайжаруулхабди гэжэ [...] шамнай hургаа бэлэй.

Хамтын ажалай бү[...] hыень таряашан зон[...] хамтын ажалаа жэшэ[...] хидхэжэ hураха эрилт[...] hэн. Тиихэдээ хүдөө ажа[...] техникээр, үтэгжүү[...] хэрэгтэ ехэ анхара[...] байна.

«Хэрбээ эрхим h[...] **100 мянган трактор** [...] **жэ, тэдэниие бензинээр** [...] **шинистнүүдээр ханга**[...] **гаа hаамнай (мүнөө** [...] **хооhон бодол гээшэ** [...] **hайн мэдэнэт), дунда** [...] **шан: «Би коммуны**[...] **барилан хэлэбэл, ко**[...] **лөөб) гэжэ хэлэхэ hэн»,** Ленин съезд дээрэ хэл[...]

Ленинэй энэ заабари[...] бэелүүлэгдээ. Мүнөө [...] хымнай жэлдээ 200—[...] трактор абана. Тар[...] зон хамтын ажалтай б[...] яагаа хэтэ мүнхэдөө [...]

Ленин багшынгаа hу[...] то дээрэнь бэелүүлhэ[...] дэгэр нимэ ехэ илалта [...] жаргал олоhон байн[...] hургаалые хүтэлбэри [...] орон дотороо коммун[...] түлөө бүхы хүсөөрөө [...] биланэрэй мүнөөдэрэй [...] лонхой.

Р. Б[...]

Сэлэнгын аймаг[...] **нэрэмжэтэ колхозой** [...]

СЭСЭН СУРТАЛ ШУДАЛНАБДИ

Хэшээл бүхэндэ бэлдэхэдээ ном литература, марксизм-ленинизмын классигуудай зохёолнуудые уншахаш. Тиигэхэ бүреэ агуу багшын гүн ухаагаар, үгэ бүхэнэйнь гүнзэгы удхаар, аласые зориhон хэрии бодолнуудаар дахин дахин омогорхохош.

Колхозойнгоо центртэ марксизм-ленинизмын үндэhэн суртал шудалдаг hургуулида пропагандистаар хүдэлэнхэйб. Энэ жэлдэ КПСС-эй түүхэ шудалжа үргэлжэлөөд, hуралсалайнгаа программа дүүргээбди. Энэ hэрын хори гаранаар дүнгүүдые гаргаhан занятинуудые үнгэргэхөөр бэлдэжэ байнабди.

Партиин түүхэ шудалжа байхадаа, хүнүүд (манай hургуулида колхозой бригаданудай бригадирнууд, фермэнүүдые даагшад, дунда эрдэмтэй мэргэжэлтэд, hаалишад, хонишод, тракторна бригадын бригадирнууд hурадаг) олон асуудалнуудаар, илангаяа багша В. И. Ленинэй ажал ябуулгаар hонирходог юм. Манай партиин, гүрэнэйнгөө, арад зонойнгоо гаталан гараhан түүхын шатануудые өөhэдынгөө нютагай байдалтай, колхозойнгоо ажал хэрэгтэй сасуулан жэшэжэ үзэдэг байна.

Шэнэ темэ бүхэниие гарахадаа түрүүн хөөрэжэ үгөөд, удаань хөөрэлдөө хэдэг гуримтайб ди. Энээн дээрэ үгэ булялдаан, ямар нэгэн асуудалаар творческо арсалдаан болодог юм. Тиигэхэдэнь ашата багшын үзэл бодолой али тухай ехэ хүсэтэй, нүлөөтэй, хүнүүдэй ухаан бодолые эзэлдэг байhые үшөө дахин ойлгохош.

Манай Зэдэ, Борьёо нютагуудаар болоhон бүхы хубилалтанууд хадаа В. И. Ленинэй үзэл сурталай бодото бэелэл мүн гэжэ бүгэдэндэ эли. Энээнэйнь нэгэ гэршэ — манай бодото байдал.

Бургалтай нютаг тон юрын лэ буряад газар байhан гэжэ мэдэнэбди. Эндэ болоhон үндэhэн хубилалтануудые үдэр бүриимнай байдал толи мэтэ гэршэлжэ байна. Энэ ехэ асуудалые хүсэдөөр харуулхын тулада нилээдгүй ехэ статья, бүхэли ном бэшэхэ хэрэгтэй. Тиимэhээ энээхэн мэдээсэл соогоо манай ажабайдалhаа тон үсөөхэн ушар баримта дурдалтай байна.

Буряад, ород, татар болон бусад үндэhэ яhатаниие нэгэдүүлhэн манай «Мир» колхоз машина, техникээр зэбсэгжэhэн, хүгжэнги экономикотой ажахынуудай нэгэн мүн. Мал ажалай, таряан ажалай продуктнууд ехээр абтадаг болонхой. Ажахынгаа шанга шадалтай болохо бүри колхознигууд баян байдалтай болоо. Колхозой бүлэ бүхэн hаруул томо байшантай, бүхы хэрэгсэлтэй, үнэтэй сэнтэй зүйлнүүдые абанхай байдаг юм.

Соёл болбосоролойшье талаар ехэ алхам хэгдэнхэй. Колхозой центртэ дунда hургуули, Желтура hууринда найман жэлэй hургуули бии, hүүлшын проектээр бариhан соёлой байшан үнгэрэгшэ намар ашаглалгада үгтэнхэй, хүдэлжэ байна.

Манай нютагта болоhон бүхы хубилалтануудые бултыень тооложо бараха аалиш. Бургалтай нютаг агууехэ Совет ороной нэгэ багахан хубинь болоно. Эндэ hууhан арад зон нийтын хэрэгтэ өөhэдынгөө хубита нэмэрээ оруулалсана гээшэ ааб даа. Эдэ бүгэдэмнай хамтаран нэгэдэжэ, манай ороной, арад зоной түүхэ домог болон, үдэр бүри хуудаhа хуудаhаар бэшэгдэнэ бшуу. Бидэнэр—коммунистнууд, партийнабэшэ хүнүүд (комсомолшууд, залуушуулшье маанадтай сугтаа hуралсадаг) КПСС-эй түүхэ шудалжа байхадаа, эдэ бүгэдые ойндоо оруулжа, бодомжолжо ябанхайбди.

Манай колхоздо мүнөө жэлдэ политическэ hуралсал иимээр эмхидхэгдэнхэй: марксизм-ленинизмын үндэhэн суртал шудалха гурбан hургуули хоёрдохи жэлээ хүдэлмэрээ үргэлжэлүүлнэ. Доодо Бургалтайн дунда hургуулиин дэргэдэ В. И. Ленинэй зохёол (философиин асуудалаар бэшэhэн) шудалдаг теоретическэ семинар хүдэлнэ.

Агуу Ленинэй байгуулhан Коммунис партиингаа баатарлиг түүхэ иигэжэ үдэр бүри шудалнабди, политическэ эрдэмээ дээшэлүүлнэбди. Эдэ бүгэдэмнай үнгэрhэн хэрэгээ, үдэр бүриингөө ажал шэнжэлхы нюдөөр харахадамнай туhална, саашадаашье туhалхань дамжаггүй.

Ц. СУБАНОВ,
Зэдын аймагай «Мир» колхозой парткомой секретарь.

ЭЛИТЭ ХҮНҮҮД ИЛЬИЧ ТУХАЙ:

«Ленинэй урда тээ хэншье хүн түрэлтэниие түүхэдэхи хүгжэлтын иимэ шухала шатаар дамжуулан хүтэлөөгүй юм. Гүрэнэй энэ агууехэ ажал ябуулагшыя онсо гайхамшаг хүн байhыень ленинизмдэ эсэргүү можынхидшье мүнөө арсадаггүй...»

Марсель КАШЕН.

ЛЕНИН—АГУУЕХЭ ИНТЕРНАЦИОНАЛИ[...]

Советскэ Союзай арадууд, бүхы түрүү хүн түрэлтэн дэлхэйн пролетариадай вождь, манай ороной Коммунис партиин үндэhэ hуури табигша, дэлхэйн түрүүшын социалис гүрэниие эмхидхэгшэ Владимир Ильич Ленинэй түрэhэн ойе жэл бүри тэмдэглэдэг.

Ленин хадаа дүлэтэ интернационалист, пролетарска интернационализмын, арадуудай хани барисаанай теориие мэргэнээр шэнжэлэн бэелүүлэгшэ байhан юм. Интернационализмын үзэл бодол Ленинэй бүхы ажал ябуулгадань нэбтэрэнхэй. Россин пролетариат бүхы дэлхэйн пролетар армиин отрядуудай нэгэн гэжэ өөрыгөө тоолоод, дэлхэйн хүдэлмэришэнэй хүдэлөөнэй урдаа табиhан зорилгые мүн лэ өөрынгөө уг зорилгодо тоолоно гэhэн үгэнүүдээр Ленинэй хүтэлбэри доро зохёогдоhон партиин түрүүшын программа эхилнэ.

Ленинизм удха бодолоороо айхабтар интернациональна hургаал юм. Большевизм уласхоорондын коммунис хүдэлөөнэй суртал болон тактикын үндэhые зохёон найруулhан тула бүхы партинуудта үльгэр жэшээ болоно.

Дэлхэйн нэгэдэхи дайнай үедэ II Интернационалай баруунай үзэлтэ хүтэлбэрилэгшэдэй өөhэдынгөө буржуазие хамгаалжа ороходонь, Ленинэй хүтэлбэрилдэг большевигуудэй парти интернационализмын тугые үндэр дээрэ үргэhэн юм. «Өөрымнай» правительство унаг, империалис дайн граждан дайн болог гэhэн уряа лозунг гаргаа hэн.

Октябриин хубисхалай илаhанай hүүлээр Россин хүдэлмэришэн ангиин засаг гартаа абажа, бүхы дэлхэй дээрэ пролетариадай революци амжалтатайгаар хүгжөөхэ бодото үндэhэ hуурииин бии болоод байхада, ленинизмын зохёон байгуулхы шэнжэ шанарынь, дэлхэйн революционно хүдэлөөндэ тэрэнэй үзүүлжэ байгаа нүлөөниинь илангаяа элеэр харагдаhан.

Октябриин хубисхалай илаhанай hүүлээр бүхы дэлхэйн арад зондо хүдэлмэришэн ангиин тэмсэлэй ехэ нүлөө үзүүлхэ шэнэ арга нүхэсэл бии болоhон байгаа. Хүдэлмэришэн анги, Ленин түрүүтэй большевигууд агитаци гээшые гансал үгэ хэлээрээ бэшэ, мүн хэжэ байhан хэрэгээрээ нэбтэрүүлхэ аргатай болоо hэн. Тусхайлбал, эб найрамдалай түлөө хатуу шанга тэмсэл хэжэ, промышленностиие гүрэнэй мэдэлдэ оруулжа, национальна дарлалтые усадхаад, ороной бүхы политическэ байдалые демократическа шанартай болгожо байхадаа, эдэ бүхы үйлэ хэрэгээрээ үльгэр жэшээ харуулhан юм.

Социализм, коммунизмын илалтын түлөө тэмсэлэй эдэ гол ёhонууд, арга замууд дэлхэй дээрэ революционно үйлэ хэрэгэй дэлгэрэн хүгжэлтэдэ айхабтар ехэ нүлөө үзүүлээ, бүхэдэлхэйн түүхэтэ удха шанартай байгаа. Мүн тэдэнэй ашаар ленинизм, тэрэнэй мүндэлэн бии болоhон газар — манай орон дэлхэйн сүлөөрэлгын хүдэлөөндэ угаа ехэ үүргэ дүүргээ, саашадаашье дүүргэхэ байха. Бодото интернационализм гээшэ **«өөрынгөө** орон доторхи революционно хүдэлөөе, революционно тэмсэлые хүгжөөхын тула хэгдэдэг шэн габьяатай хүдэлмэри, мүн **тиимэл тэмсэлые,** тиимэл хараа шугамые, **гансал тэрэниие** илгадгүй **бүхы** оронуудта (пропагандаар, талархалаар, мүнгэ зөөреэр) дэмжэлгэ болоно»,—гэжэ В. И. Ленин онсолон тэмдэглэдэг hэн (Зохёолнуудай гүйсэд сугл., 31 т., 170 нюур). Пролетарска интернационализмын ёhoop хадаа али нэгэн орондо пролетариадай хэжэ байhан тэмсэл бүхы дэлхэй дээрэ хэгдэжэ байгаа тэмсэлэй зорилгодо хандуулагдаха ёhотой.

Дэлхэйн революционно үйлэ хэрэгүүдтэ социалис ороной оруулха интернациональна туhа нэмэринь ямар байхаб гэхэдэ, орон доторхи экономико болон соёл культураяа хүгжөөжэ, ороноо бусад арадуудта үльгэр жэшээ болгохо ёhотой гэжэ Ленин ходо хэлэдэг байhан юм. Үльгэр жэшээ гээшэ хүгжэлтын түгэс хүсэн мүн. «...Коммунизмын удха шанарые бодото байдалаар, жэшээ дээрэ харуулха хэрэгтэй», — гэжэ Ленин тэмдэглэдэг бэлэй (Зохёолнуудай гүйсэд сугл., 42 т., 75 нюур).

Национальна асуудалаар пролетарска интернационализмын гол ёhонуудые манай партиин эрид шууд бэелүүлhэн, эрхэ сүлөөтэ совет арадуудай бүлэдэ бүхы үндэhэ яhатаниие нэгэдүүлhэн ушар бүхы дэлхэйн революционно үйлэ хэрэгэй хүгжэлтэдэ тон ехэ нүлөө үзүүлhэниинь бүгэдэндэ мэдээжэ. Бусад оронуудтахи революционно хүдэлөөе дэмжэхэ, капиталай дарлалтаhаа сүлөөржэ байhан бүхы арадуудта материальна, моральна туhаламжа үзүүлхэ гээшэ социализм байгуулжа байгаа хүдэлмэришэн ангиин интернациональна уялга мүн. «Түрүү оронуудай пролетариат гээгдэнги ажалшан арадуудта туhаламжа үзүүлхэ, мүн совет республикануудай илалта туйлаhан пролетариадай зүгhөө тэдэндэ бодото туhа хүргэн дэмжэжэ шадаал hаань, гээгдэнги оронууд өөрынгөө мүнөөнэй байдалhаа мултаран гаража шадаха. Энээн тухай ямаршье арсалдаан байха ёhогүй», —гэжэ Ленин заадаг hэн. (Зохёолнуудай гүйсэд сугл., 41 т., 245 нюур).

Зүүн зүгэй арадууд бүхы дэлхэйн хүдэлмэришэн ангиин туhаламжагүйгөөр империализмын дарлалтые усадхажа шадахагүй; мүн дэлхэйн пролетариат тэдэнэй имагтал гансахан союзнигынь мүн юм гэжэ В. И. Ленин Зүүн зүгэй арадуудай коммунис эмхинүүдэй Бүхэроссин II съезд дээрэ хэлэhэн үгэ соогоо тэмдэглээ бэлэй. Социализмын ороной ажалшад, капиталай оронуудай хүдэлмэришэн анги, Ази, Африкын, Латинн Америкын арадууд манай дэмжэлгые мүнөө өөhэдөө мэдэржэ байдаг.

Дэлхэйн хүдэлмэришэн ангиин илалта туйлаhан отрядууд империализмда эсэргүү бүхы дэлхэйн фронтдо туhаламжа үзүүлхын тула өөhэдынгөө оронууд дотор хэжэ бүтээжэ болохо бүхы юумые хэхэ ёhотой. Энэнь лэ ёhотой интернационализм болохо юм. Революционно теоридо, бодото хэрэгтэ иигэжэ үнэхөөрөө ленинскээр хандаха гээшэ илангаяа ехэ удха шанартай. Ленинэй хэлэhэн эдэ үгэнүүд мүнөө ямар ехэ удхатай гээшэб: «Капитал хадаа уласхоорондын шэнжэтэй хүсэн мүн. Тэрэниие илахын тулада дэлхэйн хүдэлмэришэд нэгэдэжэ, хоорондоо аха дүүгэй холбоотой болохо ёhотой.

Үндэhэ яhатанай хоорондоо хяралдаха, хёморoo гаргаха, национальна талаараа амяарлан тусгаарлаха ябадалые буруушаадагбди. Бидэнэр—уласхоорондын эбэй тала баригшад, интернационалистнууд гээшэбди» (Зохёолнуудай гүйсэд сугл., 40 т., 43 нюур).

Мүнөө коммунис хүдэлөөнэй бүхэдэлхэйн удха шанартай хүсэн болоод байхадань, коммунистнуудай интернациональна зорилгонуудынь улам ехэ болоо. Аха дүү оронуудта социализм байгуулха, империализмда эсэргүү бүхы хүсэнүүдые элсүүлэн жагсааха, эб найрамдал, арадуудай аюулгүй байдал хамгаалха, эб найрамдалай, демократиин, национальна сүлөөрэлгын болон социализмын туг доро арад олониитые эмхидхэн жагсааха гээшэ эдэ зорилгонуудай тоодо ороно. Тиимэhээ коммунистнууд агууехэ интернациональна харюусалга даажа абанхай байна.

Энээнтэй хамта коммунис партинуудые национальна политическэ хүсэн болгон бэхижүүлхэдээ, национальна, интернациональна зорилгонуудые зүбөөр тааралдуулха хэрэгтэй. Мүнөө үедэ аха дүү марксистско-ленинскэ партинуудай ябуулгын элдэб эрхэ байдалда үнгэржэ байхадань, национальна, интернациональна зорилгонуудые зүбөөр тааралдуулха гээшэ онсо ехэ удха шанартай.

Түүхын мүнөөнэй оршон байдалда арад олониитын ажаhуудалда национальна асуудалай ехэ удха шанартай болоhониинь империализмда эсэргүү революционно тэмсэлэй хүгжэлтэтэй холбоотой юм. Энэ хадаа өөрынгөө удхаар, шэглэлээр түрүү ёhоной хэрэг болоно. Гэбэшье зарим ушарта бүхы дээрээ түрүү, туhатай хүгжэлтын хажуугаар националис шовинис хархис үзэгдэлнүүд дайралдана гэжэ бодото байдалhaa харадагбди. Национализм гээшэ буржуазин суртал юм. Тиин буржуази энэ зэбсэгые хэрэглэн, революционно хүсэнүүдые таhалха гэжэ оролдодог. Энээн тухай Ленин иигэжэ hэргылүүлэн хэлээ hэн: «Дайшалхы шэнжэтэй буржуазна национализм хүдэлмэришэдые мунхаруулна, мэхэлнэ, холбооень таhална. Т[...] ниие буржуазин хой[...] хые оролдоно.

Хэн пролетариад[...] оролдоноб, тэрэ хүн [...] хүдэлмэришэдые нэ[...] **«өөрынгөөшье»,** «он[...] жуазна национализ[...] шэгүй тэмсэхэ ёhотой [...] дай гүйсэд сугл., 24 т[...] Коммунис хүдэлөөн [...] нализмда эсэргүү тэ[...] хатуужан ургаа. Пр[...] тернационализм хо[...] тугынь байгаа, саашa[...] байха.

Мүнөө үеын рево[...] дэлөөн дэлхэйн бүхы [...] нуудта дэлгэржэ, бү[...] сэн болоо. 1917 оно[...] дэлхэй дээрэ 400 мян[...] мунистнууд байhан, [...] доол хоёрхон марк[...] скэ парти (Советс[...] Швецидэ) байhан [...] жэлэй туршада бүхы [...] мунистнуудай тоо 12[...] олошоржо, 50 мил[...] лоо. Харин партину[...] хүрөө. Марксизм-ле[...] ехэ hургаалай, тэрэ[...] илан мандахын түлөө [...] сэл бүхы дэлхэйн [...] дые нэгэдүүлнэ. Пар[...] даанхай, мүн бусад[...] эрхэтэй байдаг. Гэбэ[...] тинууд уласхооро[...] хүдэлөөе дэмжэн ор[...]

АШАТА БАГША ЛЕНИН

ҮНХЭ ҺУРГААЛЬАА ЭХИТЭЙ

…НИС партиие эмхидхэг… гүрэниие байгуулагша… ажалай бүтээсэ дээ…суудалда онсо анхарал… байһан. Өөрынгөө олоч… дотор энэ асуудалые…, тэрэнэй удха шанар… гээшэ.

…ажалай бүтээсэ дээшэ…ашаар арадай ажахые…рад зоной ажана тэниг… һайжаруулха, капита…жа. социализм болон …айгуулжа болохо гэжэ …һургаһан юм.

…рэнэй байгуулагдаһан… ажалай бүтээсые эрид …асуудалда саг үргэл…ал хандуулагдаа,· хан… байһаар. Тиихэдээ …, совет правительство …нэй захяа заабари бэе…ад зоной үүсхэлтэ ажал…, Эхэ оронойнгоо эко…үүлхэ зорилго шиидхэ…

…най экономико комплек…эгдэжэ байнхай. Тии… экономическа ондо он…ууд, республиканууд … гол, тусхай шэглэлтэй…гдэнэ. Мэргэжэлтэй … хаа хаанагүй хүмүүжэн ургаа. Эдэ бүгэдын ашаар совет жэлнүүдэй үедэ ажалай бүтээсэ түргэн хурданаар дээшэлжэ, капиталис гол гүрэнүүдэй ургалтые ахижа гараһан байна. 1966 ондо манай орон дотор ажалай бүтээсэ 1913 онойхитой сасуулхада 15,2 дахин, США-да 3,8 дахин, Англида 1,9 дахин, Францида 2,8 дахин ургаһан байха юм.

Ажалай бүтээсые эрид шууд дээшэлүүлхэ гээшэ ехэ шухала. Шэнэ байгуулалтын илахын, капитализмтай экономическа мүрысөөндэ социализмын илан гарахын тула ажалай бүтээсэ эгээл шухала, эгээл гол зүйл болоно гээшэ.

ПАРТИИН XXIII съезд арадай ажахын һалбари бүхэндэ ажалай бүтээсэ эрид дээшэлүүлхэ тухай дахин тэмдэглэһэн, баталан абаһан тогтоол соогоо тэрэнэй удха шанар зааһан байна. Промышленностьдахи ажалай бүтээсые жэлдээ дунда зэргээр 6 процентээр дээшэлүүлжэ байхые съездын тогтоол дотор хараагдагданхай. КПСС-эй ЦК-гай сентябриин Пленум (1965 он) энэ хэрэгтэ онсо анхарал хандуулжа, ажалай бүтээсые дээшэлүүлхэ тодорхой арга зам заажа үгэһэн юм. Арадай ажахын хүтэлбэри болон түсэб зохёолго һайжаруулха хэмжээнүүдые хараалха зуураа, түсэблэлгын болон экономическа урмашуулгын шэнэ гурим нэбтэрүүлхэ тогтоол баталан абаа. Һүүлээрнь 1966 оной декабрь соо КПСС-эй ЦК болон СССР-эй Министрнүүдэй Совет «Ажалай бүтээсэ улам дээшэлүүлхэ хэмжээнүүд тухай» тогтоол гаргаһан байна.

Промышленностьда хаа хаанагүй үргэнөөр нэбтэрүүлэгдэжэ байгаа ажахын шэнэ реформо ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ, ороной экономико хүгжөөхэ хэрэгтэ горитой үүргэ дүүргэжэ эхилээ.

МАНАЙ «ТЕПЛОПРИБОР» завод түсэблэлгын болон экономическа урмашуулгын шэнэ гуримда 1966 оной июлиин нэгэнһээ оронхой. Ажахын реформо бэелүүлжэ эхилһэн түрүүшын алхам юун байгааб гэхэдэ, үйлэдбэриин арга боломжонууд элирүүлэн хэрэглэгдээ. Заводнай шэнэ гуримаар ажаллажа эхилһэнһээ хойшо технико-экономическа бүхы даабаряа жэл бүхэндэ дүүргэнэ. Энэ туршада худалдагдаһан продукциин хэмжээн 50,4 процентээр ургаа. Приборнуудые бүтээн гаргалга 2,2 дахин, олзо доход абалга 2,7 дахин дээшэлһэн, продукци үйлэдбэрилгын гаргаша, нэгэ түхэригтэ абажа харабал, 18,6 процентээр бага болоһон байна.

Манай коллектив В. И. Ленинэй 100 жэлэй ойн хүндэлэлэй ажалай вахтада жагсанхай. Алдарта ойн хүндэлэлдэ ажалай баян бэлэг бариха гэжэ шнидээд байхадаа, 1970 оной апрель болотор үйлэдбэриингөө хэмжээе 1965 онойхитой сасуулхада 92,7 процентээр дээшэлүүлхэ гэжэ хараална. Тиихэдээ ургалтын энэ хэмжээнэй 65 процентнь ажалай бүтээсэ дээшэлүүлһэнэй ашаар туйлагдаха юм. Жэл бүхэндэ ажалай бүтээсэ 4—6 процентээр дээшэлүүлэгдэнэ. Табан жэлэй туршада 45 процент дээшэлүүлхээр хараалнабди. Харин энэ туршада бүхы промышленностьдахи ажалай бүтээсэ 33—35 процентээр дээшэлүүлхые партиин XXIII съезд түсэблэһэн байна.

Һүүлэй жэлнүүдтэ заводоймнай экономико, үйлэдбэриинь шэнжэ шанар танигдашагүй ехээр хубилаа. Үргэн хэрэглэлэй зүйлнүүдые бүтээдэг предприяти байһанаа орёо оньһон прибор бүтээдэг томо завод болонхой.

ЖЭЛЭЙ ТҮРҮҮШЫН кварталай үрэ дүн һайн. Ажалай бүтээсэ түсэбөөр хараалагдаһанһаа 8,4 процентээр, нёдондо жэлэй энэ үеынхитэй сасуулхада, 19,1 процентээр үлүү дээшэлээ. Ямар аргаар, хайшан гэжэ ехэ бүтээсэ туйлагданаб? Манай коллектив ажалдаа шэнэ, түрүү онол арга үргэнөөр хэрэглэнэ. Шэнэ технологи үйлэдбэридөө нэбтэрүүлһэнэй, олон процесс оньһожоруулһанай, түхеэрэлгэ шэнэдхэн һайжаруулһанай. ажалаа эрдэм ухаанай үндэһөөр эмхидхэһэнэй ашаар ажалай бүтээсын ургалта туйлагдана.

Ажалые эрдэм ухаанай үндэһөөр эмхидхэхэ лаборатори, цех, участогуудые болбосон түхэлтэй болгохо, ажаллахада таатай зохид эрхэ байдал хангаха талаар ехэ юумэн хэгдээ. Эдэ бүгэдэ ниитын үйлэдбэриин ашаг үрэ, үйлэдбэриин культура дээшэлүүлхэ хэрэгтэ горитой нүлөө үзүүлдэг болоо.

АЖАЛАЙ БҮТЭЭСЭ дээшэлүүлхэ ондоошье олон онол арга бии. Манай коллектив тэдэниие зүбөөр хэрэглэн, ажалдаа амжалта туйлана. Ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэдэ алишье талаараа ашагтай, туһатай. Хүдэлмэришэдэй бүтээсэ ехэтэйгээр ажаллаха бүри Эхэ оромнай хүгжэн һалбарна, экономиконь бэхижэнэ, арад зоной ажана байдал һайжарна. Ажалай бүтээсэ дээшэлүүлһэнэй ашаар хүдэлмэришэдэй өөһэдынь салин хүлһэ нэмээхэ арга хангагдана.

Түсэблэлгын, экономическа урмашуулгын шэнэ гурим хүдэлмэришэдэй эдэбхи үүсхэл бадаруулан хүгжөөхэ хэрэгтэ нүлөө ехэтэй юм. Хамтын һайн үрэ дүн туйлаһан, гүрэндөө олзо доход оруулһан коллективүүд материальна урмашуулгын фонд байгуулха аргатай болоно. Тиимэһээ материальна урмашуулга хадаа ажалай бүтээсэ дээшэлүүлгын нэгэ шухала арга нүхэсэл болоно.

К. МОСКОВЧЕНКО,
«Теплоприбор» заводой ажалай, салин хүлһэнэй таһагай начальник.

„Ажалай бүтээсэ гээшэ ниитын шэнэ байгуулалтын илахын тула, һүүлэй һүүлдэ, эгээл шухала, эгээл гол зүйл болоно".

В. И. ЛЕНИН.

Александр ТВАРДОВСКИЙ

ЛЕНИН ПЕЭШЭНШЭН ХОЁР

Горкидо тэрэниие хэншье
танихa,
Гуйлтатай үбгэд ерэдэг һэн.
Багашуул шуунн юрьежэ,
Бахархажа харадаг һэн.
Үбшэн үлбэр аад, үдэртөө
Хүниие хаанаш золгобол,
Хүндэлхэ угаа дуратай һэн.
Нэгэ модоной газарһаа
Нэрлэжэ тэрэниие танихаар
һэн.
Нэгэтэл энэ пеэшэншэндэ
Неэдэтэй ушар тохёолдоо гээ.
Харан гэһээнь пеэшэншэнэй:
Халюурһан үсхэн сабшалан
соонь
Харгы гаратар нэгэ хүн
Хамаянгүйгөөр табилуулна.
Таняагүйшье һаа үбгэн
Ташаагаа тулан хараашална.
Хаанай үедэ тэрэ
Хайшаншье гэбэл инхэгүй һэн.
Малгайн шэнээн газартай,
Мангир таридаг огородтой
Сог залигүй ажаһууһан
Сарюухан лэ үбгэн даа…
— Эй, сабшалан гэшхэбэлшн!
Эрье гэнэм! Хэмши? —
Үргэн пугын дундахана
Үбгэн ехээр хашхарба.
Дүтэлбэ. Харин уулзаашань
Дүтэлһөөр миһэрбэ, малгайгүй:
— Одоол хараахадаа бэрхэш,
— гээд,
Ондоо юушье хэлэбэгүй.
Нэгэ заахан зогсомсоороо,
Нээрээ хүлисыт гэһэншүү,
Ябахаа забдан түхеэржэ,
Ямбалхаа үбгэниие һанаал ха.
Харин хүхюун пеэшэншэн
Харюудангүй багашье,
Нээрээһээ айлгахаа шангарба.
— Нэрэтнай хэн бэ? — гэбэ.
Бүри нөөхинь һанаа алдаад,
Бэеэр бага аад, халзанхан, —
— Ленин, — гэбэл даа
урдаһаань.
— Ленин? — үбгэн һуушалай.
Нажар түргэн үнгэржэ,
Намар ерэбэ үүдэндэ.
Майлада болоһон ушарые
Мартажа үбгэн ядашаба.
Гэнтэ тиигэжэ байтарнь,
Гэрэйнь газаа буубал даа
Холоһоо морёо боожолһон
Хоёр залуухан сэрэгшэд.
Үрсэгэнэшэбэ мэгдэһэндээ
Үбгэнэй бүлэ сонходоо.
Асууба айлшад. — Та мүн гүт?
Айшаба үбгэн: — Тиимэл даа…
— Ябая!
Дэгэлээ барһан
Яашье үмдэжэ шадабагүй.
Һамганиинь:
— Угынгөө түлөөдэ
Һалахашни.
Бадарган бүдүүнш…
Уйлан, хайлан үбгэндөө
Удаан — удаан нэнгэлэй.
Айлшад хэлэбэ: — Хүлисэгты,
Абагты, үбгэн, зэмсэгээ.
Хүтэл гаталан дабаалһаар,
Хүнгэн шарга табилшоо.
Уданшьегүй Горки һуурин,
Урдань сагаан гэр харагдаа.
Гэр соо хүйтэн, хэншьегүй,
Гэлин-галин, утаатай,
Һамаархаар минсгэй,
нохойшьегүй,
Һанаа алдан зогсохоор.
Һаял үбгэнэй оромсоор,
Һаял юумээ табимсаар.
Хооһон гэрэй гэшхүүр дээр
Холоһоо дуулдаба абяан.
Үнөөхи халзан хүмнай
Үбгэнөө танин зогсолой:
— Угаал хараажа һураащ, —
гээд
Уринаар мэндээ хэлээдхёо.
Ондоо үгэ үлүүлжэ,
Олон табые шашаагүй.
— Галгүйл пеэшэм. Утаална.
Гансал туһалхаар гээшэ гүт? —
Дархан болгоожо ханяагаад,
Дажагар улаан болошобо.
— Тиингүй яахаб, болохол даа,
Тиимэ гэшэгүй болохо лэ! —
Дэгэлээ угза хаяадхиба,
Дэгээ зэмсэг гаргаадхиба.
Голлан пеэшэ, доктор шэнгеэр,
Голдонь хүрэтэр тоншожо,
Утаа юундэ хаялһыень
Ухаалаадхёо пеэшэншэ.
Уһа, шабар бэлэн байжа,
Улам ажалынь бусалшаба:
Элһэ, хирпиисэ — хуу баран
Эндэ олдоо түргэхэн.
Үбгэн эндэһээнь,
Ильич — тэндэһээнь
Үндын — бодон хүдэлнэд.
Таннл ажалдаа пеэшэншэ
Таашаан ехээр дурлашоод,
Илгархаяа шармайжа,
Илангаяа яаралай.
— Гансал Ильич, һайн
байһайш,
Гайтайханаар пеэшыеш.
Утаа хаяхынь болюулжа,
Угаа һайнаар заһахалби.
Бээрэхэ даарахаа мэдэнгүй,
Бэшэжэл һуухаш болтогой:
Хүнхинүүр заһамал үрхөөршни
Хүхюун һалхин наадаһай.
Татасынь мүнөө һулахаш һаа,
Таатай болгоод үгэхэлби.
Талаантайхан хэрэгни.
Тархиш угаа бараг даа.
Иижэ бодон пеэшэншэ
Илгархаяа оролдоо.
Жэгдэлэн хирпиисэ шулуугаа,
Жэнгинүүр дуугаа дуулаадхёо.
Заһажал пеэшэндэнь үдэшэлэн
Залирһан галхан шаршаганаа.
Эгээл мүнөө Ленинмнай
Эрхим үгэеэ хэлээл даа.
Үбгэнэй үшөө дуулаадүй
Үнэн үгэеэ хэлээл даа.
— Олоо угаа бэрхэш. — гээд,
Омогоор шэртэбэ үбгэнөө.
Харин дарханай нюдэдынь
Хара тооһонһоо хордожо.
Гараараа аршаха гэхэдэнь,
Гарынь шабартай байшаба.
Харюу гэнтэ хэлэхэ гэхэдэнь,
Хоолойдонь юушьеб торошобо.
Уһатай нюдэеэ аршан гэхэдээ
Һанаһан юумээ мартажархиба.
Сугтаа һуужа, столой саана
Согтой омог хоюулаа
Садатараа нөөхи пеэшэн тухай
Сайгаа уужа хөөрэлдөө.
Һанаагаа бага амарамсаараа,
Һайхан сайгаа уумсаараа.
Хөөрдэм үбгэн юундэшьеб
Хөөрэхөө ехээр оролдоо.
Хүндын ехэ… баярлаад:
— Хүндэтэ Ильич, аллууем
Хүлисыт.—гэбэл ха пеэшэншэн.
— Тэнэгээ мэдэрээб. —
гэхэлээрнь.
Тэнюун Ленин энеэгээ:
— Тэрээн тухайшни юрэдөө
Тэрэ гэһээр мартанхайб.
Газаашаа үбгэн гараа һэн.
Газаа хүйтэн жабартай.
Татаса заһамал үрхөөрнь
Таатай бурьялаа утаахан.
Сэдьхэл дүүрэн пеэшэншэ
Сэхэл гэртээ ерээ һэн.
Угаа омог хүхюундээ
Ульгамханаар гэшхээ һэн.
Ерэн гэхэдэнь һамганиинь
Ехээр хүлеэжэ асуубал даа:
— Зай, яалайш?
— Сайлаад ерээб
Ленинтэй!

Ородһоо Дашн ДАМБАЕВ.
оршуулба.

…ҮРЭН ГЭЭШЭ БИДЭНЭРБДИ

…га тосхоной зүүн хойтохи, Цыремпил Ранжуровай нэрэм…тондо депутадуудай бүлэг бии юм. Намтай суттаа һаалиша…далдаг Бальжит Ринчиновна Доржиева, манай отделениин …н Евдокия Герасимовна Рандина бидэнэр бүлэг боложо, хэ… засагай зургаание түлөөлнэбди. Бальжиднай — Ивалгын … Соведэй депутат. Евдокия ханимнай — Улаан-Үдын айма…едэй һунгамал. Бинь — республикынгаа Верховно Соведэй …умэй гэшүүнби.

…э юрын хүдэлмэришэдтэ эды ехэ этигэл найдабари Ивалгын … таряашад, механизаторнууд, малшад, мэргэжэлтэд, эрдэм…аг пугын хүндэтэ эрхэтэд, хамта ажалладаг нүхэднай, хүр…даг айлнууднай үзүүлээ. Элэнэрэй найдал юунһээшье үнэ…рнунь айхабтар харюусалгатай гэжэ бидэ сэгнэдэгбди. Тиин …н бүлэгэйнгөө хэрэг эрхилхэһээ эхилээд, Соведүүдэй үргэн …тэ хабаадаха, Буряад ороной дээдын засагай зургаанда …рын шухала асуудалнуудые шиидхэлсэхэ, арадай һунгама… бүхы уялгануудые бэелүүлхэдээ, үргэн олон һунгагшадайн…эл, захяа дүүргэнэбди, засаг зургаануудта тэдэ бүгэдые …бди. Гүрэн гээшэ бидэнэрбди гэжэ В. И. Ленин хэлэхэдээ, …дээрэхи эгээл түгэс сүлөөтэ совет демократиин удхые сэсэн…эр тайлбарилһан юм.

…н түрын хэрэгтэ арад зоной бүгэдэ ниитээрээ хабаададаг … үдэр бүриин жэшээе хаа хаанаһаа хаража, оложо болохо. …ые ошонгүй, манай тосхониие абаад үзэе. Эндэ ажаһуудаг, … һаалишад, огородшод, механизаторнууд өөһэдынгөө депу…й бүлэгөөр — бидэнээр дамжуулан, засагай зургаануудта … һанамжануудаа хүргэдэг, захяа найдабаринуудайнгаа …ые хүлеэдэг. Жэшээ болгон хэлэбэл, нютагай Соведүүдэй …ада бэлэдхэлэй үеэр, март һара соо, зарлагдаһан эрхэтэдэй … хотондоо магазин нээхые һанамжалаа һэн. Тус асуудал …, аймагай Соведүүдэй гүйсэдхэхэ комитедүүдэй урда табиг…м. Мүнөө Советскэ райпогой хүсөөр эндэ магазин баригдажа …тэй байна. Һаяын коммунис субботнигто тосхоной бүхы зон …бартаараа хабаадажа, сабшалан дээрэ нютагай үтэгжүүлгэ …һубаг ханаабуудые сэбэрлэлсээ, үйлсэ, харгынуудые арил…хээр нютагайнгаа зониие эмхидхэн, бусадта жэшээ харуул…удалхэ гэжэ оролдообди.

…эй зарлалай Соведүүдэйнгээ шиидхэбэринүүдые, һунгагша…а, дурадхалнуудые дүүргэхэ, арадай ажахы, соёл культура …ню хүгжөөхэ хараа түсэб бэелүүлхэ хэрэгтэ округуудайнгаа …эмхидхэн элсүүлхэ гээшэ бидэнэрэй арюун уялга болоно. … түрын зургаание һунгаха, тэндэ һунгагдаха, гүрэнөө хү…эрэгтэ бүгэдэ ниитээрээ хабаадаха эрхэнүүд тухай соносхог…адаг бэшэ, харин бодото дээрэнь жэншэдгүй бэелүүлхэ то…хэмжээнүүд абтадагынь элитэ. Үшөө нэгэ жэшээ дурдая. …жэлдэ республикын Верховно Соведэй Президиумэй даал… хүршэ нютагуудаараа — Оронго, Гильбэрэ, Харганаагаар …дэхи сомсельсоведүүдтэ совет демократиин ёһо гуримуу…раар сахигдадагые шалгаа һэмди. Минии, мүн бусад нүхэ…алта, тобшололнууд, Улаан-Үдын аймагай Соведэй гүйсэд…рүүлэгшэ нүхэр Шикулын элидхэл Верховно Соведэй Пре…өөрэ зүбшэн хэлсэгдэжэ, тусхай тогтоол абтаа һэн. Ганса…й аймагта бэшэ, мүн бусад нютагуудта совет демократиин … бүрин гүйсэдөөр бэелүүлхэ оролдолгын гаргагдажа байда…дэжэ.

Б. НИМАЕВА,
Улаан-Үдын аймагай Ивалгын туршалга-үйлэдбэриин ажахын һаалишан, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй депутат, Президиумэй гэшүүн.

ОКТЯБРИИН ХУБИСХАЛАЙ АШААР

Тэбхэр жэл болоод бүхы дэлхэйн ажалшан арад, тэрэ тоодо бидэнэр, агууехэ Ленин багшын түрэһөөр 100 жэлэй ойе һайндэрлэхэмнай. Эгээл һайхан эрмэлзэл, ажал хэрэгүүднай энэ түүхэтэ ойдо зорюулагданхай. тэрэниие нэрэтэй түрэтэйгөөр угтахын хойноһоо совет хүнүүд унаһан малгайгаа абаха сүлөөгүй ажаллана.

Бидэ, Буряадай композиторнууд болон бүхы искусствын хүдэлмэрилэгшэд, уран бэлигээ, уран бүтээлэйнгээ эрхимэй эрхимүүдые В. И. Лениндэ зорюулнабди. Поэдүүд шүлэг бэшэнэ, композиторнууд хүгжэм зохёоно, театрнуудта зүжэг оперо ба баледүүд табигдана. Тэдээн дотор совет арад, коммунизм, Ленин тухай бодолнууд хүн зоной дура буллана. тэдэниие гэрэлтэ һайхан ерээдүй тээшэ уряална, агууехэ хэрэгүүдтэ зоригжуулна. Энэ ехэ үүргээ буряад хүгжэмшье нэрэтэй түрэтэйгөөр дүүргэжэ ябаһан намтартай.

Буряад хүгжэм агуу Октябриин, ленинскэ национальна политикын аша туһаар олдоһон гайхамшаг баялигнай болоно. Урдань талын уужамда дуу дуулаад, мал адуулаад лэ ябаһан буряадууд мүнөө оперо ба баледэй театртай, арадай инструментнүүдэй ба симфоническа оркестрнүүдтэй болонхой. Ниислэл Улаан-Үдэдэмнай драмын хоёр театр, филармони, дуу хатарай ансамбь, хүгжэмэй, хатарай, соёл сурталай, хоровой училищинууд, культурын институт хүдэлнэ. Уран һайханда хабаададагшадай тоо жэлһээ жэлдэ олошоржо байдаг, манай дуушад, хатаршад, зүжэгшэд Лх. Линховоин, Л. Сахьянова, В. Халматов, М. Степанова, Б. Егоров, В. Тумурова болон бусад Совет орон соогоо, дэлхэй дээрэ суурхана. «Энхэ Булад баатар», «Анда нүхэд» гэһэн оперонууд, «Агуу Гоохон Ангара дүүхэй», «Инаг дуранай домог» гэһэн баледүүд, олон дуунуудай бүхы совет хүгжэмэй культурада ашатай туһатай нэмэри болонхой гэжэ тоологдодог. Эдэ бүгэдэн тухай һанан, дурсан байхада омогорхохоор, урмашахаар даа. Бэлиг түгэлдэр буряад арадай жаргалтай байдалтай болонхой, СССР гүрэнэйнгөө бусад арадуудтай хамта коммунизм байгуулалсажа ябана. Иимэ һайхан хуби заяатай болохымнай түлөө агуу Ленин бидэниие дахуулһан байгаа бшуу. Тэрэнэй хэрэг үйлэ хэтын хэтэдэ, үеын үедэ мүхэхэгүйл. Юундэб гэхэлэ, арадуудай һайн һайхан тээшэ, жаргал тээшэ эрмэлзэл мүнхэ бшуу. Тиимэһээ манай Буряадай композиторнууд В. И. Ленинэй 100 наһа гүйсэхэ ойдо зорюулан, янза бүриин жанрай хүгжэм бэшэнэ. Энэнь тус ойдо зорюулһан ямар нэгэн юумэтэй байхын тэдыдэ бэшэ, харин буряад арадай жаргалта һайхан мүнөөдэрые, үшөө һайхан ерээдүйе дуулан, магтаха элиэлзэл мүн байһаниинь лабтай.

Иигэжэ В. И. Ленин ажал хэрэгтэмнайшье, һанал эрмэлзэл, сэдьхэл сэомнайшье бидэнтээ ябана, ехэ хэрэгүүдтэ бидэнээ зоригжуулна.

Б. ЯМПИЛОВ,
композитор.

ЭЛИТЭ ХҮНҮҮД ИЛЬИЧ ТУХАИ

«Хурса гоё үгэнүүдые хэлээд, тэдэнээ хэзээшье бэелүүлдэггүй хэдэ мянган вождьнор, эрдэмтэд дэлхэйн түүхын олон зуун жэлэй тур шада байһан юм.

Ши, Ленин лэ тэдэнһээ тад ондоо байнаш. Ши хэлэхэ, заахаһаа гадна, үгэнүүдээ бодото хэрэг болгон бэелүүлээш. Шэнэ орон байгуулааш. Хамтадаа тэмсэхэ замымнай заагааш. Минии замда тохёолдодог мянга түмэн бэрхэшээлнүүдтэй ушардаг байгааш. Шинии замаар ябаха хүсэлэнтэйб… Агууехэ хүн бологшо, шн дарлагдаһан арадуудай дурасхаалда хэтэ мүнхэдөө үлэхэш».

СУН-ЯТ-СЕН.

…жалтатайгаар дүүргэжэ

… замда ороһон ком…үдэлмэришэнэй партинууд …ехэ хүдэлмэри хээ. Тэ…рнациональна нэгэдэл …эмхидхэлэй түхэл мая…ойлон олоо. Компарти…хоорондын зүблөөнүүд … дүршэлөө өөһэд хоо…жуулалсаха, мүн бүхы … хабаатай асуудалнуу…е талаһаань зүбшэн ха…алаэ бэхижүүлхэ тон …ануудай нэгэн гэжэ бо…… харуулаа.

…революционно хүдэлөө…ашадань яажа бэхи… империалис булимтараг…а номгодхохоб, импе…эсэргүү бүхы фронтые …үүлхэб гэжэ хамтаараа …эл зүб шиидхэбэринүү… тула марксист-ленине…унис болон хүдэлмэри…уудай уласхоорондын … зарлахаар бэлдэжэ

…й февраль-мартда Буда…ноһон Коммунис болон …эй партинуудай уул…дүү партинуудай интер… холбоо харилсаа …итэй болгохо хэрэгтэ …рэ дүүргээ. 1960 ондо … дүү партинуудай Зүб…лээр энэ уулзалгада …оммунистнуудай түлөө…ладаһан юм. Будапешт… уулзалгада хабаадаг…һүүл багта Марксист…э партинуудай шэнэ …лада зарлаха шиидхэ…аа, тохёолдоод байһан …үдые дабажа, марк…змын болон пролетарска интернационализмын туг доро шэнэ амжалтануудые туйлахаар эрид шиидэнхэй байһанаа гэршэлэн харуулаа.

Манай парти пролетарска интернационализмын ленинскэ гол ёһонуудта хододоо үнэн байдаг. Маркс Ленинэй агууехэ сургал, коммунизм ерээдүйдэ бүрин түгэс амжалта туйлаха. Марксизм-ленинизмын бата бэхи үндэһэ һуурн дээрэ дэлхэйн коммунис хүдэлөөнэй, империализмда эсэргүү бүхы хүсэнүүдэй нэгэдэмэл улам бэхижэхэ гэжэ КПСС батаар найдана.

* * *

Дэлхэй дээрэхи хүсэнүүдые жэшэжэ харахада, империализмын хүсэн һуларжа, эб найрамдалай, демократиин, национальна сүлөөрэлгын, социализмын хүсэн улам ехэ боложо байна гэжэ дэлхэйн хүгжэлтын юрэнхы шэглэл гэршэлнэ.

Мао Цзэ-дунай харша ябуулга үйлдэжэ байгаашье һаань, бүхы марксистско-ленинскэ партинуудай интернациональна нэгэдэл улам батажана. Юундэб гэхэдэ, бүхы коммунис хүдэлөөнэй уг зорилго адли ха юм. Коммунизмын илан мандахын түлөө аха дүүгэй ёһоор һаналаа нэгэдэлгые улам бэхижүүлхэ гээшэ марксистско-ленинскэ партинуудай бүгэдын хүсэл болонхой. Имагтал иимэ нэгэдэл саашадаашье коммунис хүдэлөөнэй хүгжэлтын гол шэглэлынь байхэ. Нэгэдэлэй хэрэг, пролетарска интернационализмын хэрэг илаха!

М. ТРУШ,
КПСС-эй ЦК-гай дэргэдэхи Марксизм-ленинизмын институдай ахалагша научна хүдэлмэрилэгшэ.

ДЭЭДЫН ХАЙРАДА ХҮРТЭГШЭ

Очерк

— Балма аа! Саг хэды болоо хаб даа? — гэжэ томог соо шабааһа түүжэ ябаһан наһажаалшаг эхэнэр нүгөөдэһөө асууба.

— Бү мэдээ. Нараар тухайлхада, арбан хоёрһоо үлэжэ ябаа бэшэ гү даа,— гэжэ тэрэнь харюусаба.

— Тиигээ һаа, буруудаа уһалха сагнай болоол даа. Үдэрэйнь хооллуулга хожомдошохонь,— гэжэ түрүүшынхинь дурадхаба.

— Даншье ундаа хүрэшөө үгы хэбэртэй. Теэд уһалаял дөө,— гэжэ Балмань хэлээд, буруудаа гаргахал түхеэрбэ. Эдэ хоёрнай Эрхирэгэй совхозой бурууша Дулмажаб Ширапцынгеева, Балма Цыремнилова гэгшэд мүн. Эдэнэр зуу нэгэн бүруу харууһална. Малай тарган, туранхайе хүсэд һайн илгаруулхагүйшье хүн тэдэниие харaa һаа:

— Буруудынь булшантайхан юм ха,— гэхэл даа. Нээрээшье, тэдэнэйнь үһэ нооһоншье елэлзэнги, сэбэрнүүд.

Теэд тиимэшье байгаагүйдөө арганьгүй. Ехэ хорёонь дүрбэн таһалгатай. Буруудаа ехэ багаарнь, шадал тэнхээгээрнь илгажа, амяарлан харууһалдаг, уһалдаг, эдеэлүүлдэг. Ямар бүлэгэйхидыень яажа эдеэлүүлхэеэ һайн мэдэнэ ха юм.

Буруудаа худагта туужа абаашахаа байтарнь, нэгэ басагахан гүйжэ ерээд:

— Дулмажаб хээтэй, таниие контородо дуудана,— гэбэ.

— Юундэ? — гэжэ Дулмажаб хээтэй гайхаба.

— Мэдэнэгүйб.

— Яагаа хашартай юм агшаб даа. Ажалшье хүүлэхэгүй. Ехэнүүдыень абаашаад уһалжа байгыш даа. Би сагтаа ерэхэб,— гээд, Дулмажаб хээтэй конторо тээшэ гэшхэлбэ.

Уданшьегүй Балмынгаа худагай хажууда буруудаа абаашаад, уһалжа байтар, Дулмажаб хээтэй яаралтайгаар ерээд, хамһалсажа оробо. Тиигэжэ байхадаа, үнеэшэн ябаһанаа тэрэ һанаандаа оруулба. Ехэ һүнэй түлөө тэмсэлдэ шадалаараа бологдогшо һэн даа. Үнэгэнэй харанхыгаар үдэр хэжэ ябахадаа, тэрээндээ дадашоод, балай эсэһэнээшье ойлгохогүйш. Хэрбээ бэеынгээ муудаагүй һаа, мүнөөшье үнеэдээ шобторһоор лэ ябагдаха һэн ха.

Дулмажаб Гармаевна хэдэн жэлдэ таһалгаряагүй һаалишанаар хүдэлжэ ябаһанаа, 1967 ондо үбшэнэй шалтагаанаар болихо баатай болоо һэн. Мал дээрэ огто хүдэлжэ болохогүй гэжэ эмшэдэй тодорхойлһон саарһатайшье һаа, эжэлэнгүй, мүнөө эдэ буруудые хаража байна.

…1966 он. Тэрэ жэл Дулмажаб хээтэйдэ эгээл золтойгоор һанагдадаг. Тэрэ жэлдэ мартын 22-то СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ гараа бэлэй. Тус Указай ёһоор шагналда хүртэһэн олон ажалшадай дунда Ширапцынгеева Дулмажабай нэрэ бии һэн.

Ленинэй орден! Ямар үндэр хайраб! Үшөө ехэ ажалай үндэр габьяа гаргахыеш уряална бэшэ аал?

Теэд энэ хараалта үбшэн. Яһала хүдэлэгдөөшье гээшэ ааб даа. Эдир залуугаа хүндэ хүдэлмэри хэжэ. ажалай холонхойе альгандаа мэдэрээ. Колхоздо хүдэлһэнөө тоололсоходонь, ажалайнь стаж гушан гурбан жэлээр хэмжэгдэнэ. Али тиигэбэшье олон жэлдэ хүдэлөөб гээд гараа барлаад һуугдаха юм аал? Юунэй түлөө Эхэ орон ажалыеш үндэрөөр сэгнэжэ, Ленинэй орденоор шагнааб?

Иимэ бодолнууд амар заяа үзүүлнэгүй. Тиигэхэ мүртөө Дулмажаб хээтэй ажалгүй һуужа огто шадахагүй хүн ха юм даа. Хэһэн ажалдал һали-бали. хайша хэрэгээр хандаха гээшые баһал тэсэдэггүй.

— Тулюурханууд юумэнүүдые намартаа тушаажа абаа һэн. Һайн гарта орохолоороо, эдэ буруудш гансата заһараадхёол,—гэжэ совхозой директор Алексей Васильевич Пахеев хөөрөө бэлэй.

Дулмажаб Гармаевнагай бүхы намтар ажалтай холбоотой. Ажалай габьяагаар нэбтэрэнхэй.

Нээрээшье хараад үзыт даа: хэдэ дахин республикын болон аймагай ажалай Алдар солын, Хүндэлэлэй дэбтэрнүүдтэ оруулагдаа. Хэдэн олон грамотануудаар, тэрэ тоодо КПСС-эй обкомой болон Министрнүүдэй Соведэй Хүндэлэлэй грамотаар, шагнагдаа. Хоёр дахин ВДНХ ошожо, Эхэ оронойнгоо ниислэлые бараалхаа. 1967 ондо БурАССР-эй Верховно Соведэй депутадаар һунгагдаа. Байгша оной январиин 15-да КПСС-эй райкомой бюрогой, аймсоведэй гүйсэдкомой тогтоолоор Дулмажаб Ширапцынгеева «Загарайн аймагай эрхим тугалшан» гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэдэ хүртэжэ, тусхай диплом абаа.

— Хүшэр хүндэшэг бологдоол даа. Хүл, гар үбдэхэ даа. Курорт ошыш гэлдэгшэ. Хүншье болоһоор курорт гээшыень ошожо үзөөгүй хүм. Халуун аршаанда ошохошье юм гү гэжэ һанагшаб. Лан эртэ хүлһөө буушоолгүй һаа. һайн бэлэй гэжэ һанагшаб. Аша, зээнэрээш тэбэрижэ үзөө һаа, һайн һэн. Хүбүүн басаган хоёртойб даа,— гэжэ Дулмажаб хээтэй бодолгото болон намда хөөрөө һэн. — Өөрөө үншэн хүм даа. Һургуулидаш удаан һураха арга олдоогүй. Хүдэлжэ, хоолойгоо тэжээхэ бодоол гүбши. Тиимэл даа…

Дулмажаб хээтэйн яаралгүйхэн хөөрөөе шагнажа һуухадаа, тэрэнэй эдир наһан тухай шэбшээб. Тэрэнэй эдир наһан хүшэр сагуудта үнгэрөө. Теэд тэрээндээ гомдожо ябадаг бэшэ. «Саг — сагтаа, сахилза — хүхэдөө», — гэжэ тэрэ хэлэдэг.

Зүб даа! Мүнөөнэй эдиршүүлэй муу юумэ үзэхэгүйн тула ахамад үеын хүнүүд бэеэ гамнангүй хүдэлөө. Эхэ ороноо аминтаяа сасуудхан аршалаа. Тэрэниие ойлгожо, ажалай хөөргэ соогуур хатуужаһан хүнүүдэй урда, Дулмажаб хээтэйн урда малгайгаа абажа, дохиёл, нүхэд!…

Ленинэй орденто! Республика доторнай энэ хайрада хэдэн зуугаад хүн хүртэнхэй. Тэдэнэй дунда юрын малша буряад эхэнэр Дулмажаб Гармаевна Ширапцынгеевагай нэрын байһаниинь гүнзэгы удхатай. Бодоод үзэел даа: Ильич багшын, тэрэнэй байгуулһан Коммунис партиин хүтэлбэри доро социалис революциин илаагүй һаа, дарлагдаһан арадуудые эрхэ сүлөөгэй арюун һайхан замда гаргаагүй һаа, үншэн басаган Хүн гэжэ тоогдохо һэн гү? Үгы даа! Имагтал Ленинэй һургаалай илан манлаһанай ашаар юрын хүнүүдэй ажалай габьяа үндэрөөр сэгнэгдэдэг болоо бшуу!

Ц. ДОНДОГОИ,
манай корр.

ОЛДОХОЁО ШУХАГ ФОТОГРАФИИН ТҮҮХЭ

1919 онһоо КПСС-эй гэшүүн, запаста гараһан генерал-майор Михаил Петрович Еремин арбаад жэлэй туршада ниитын ажал ябуулгаяа В. И. Ленинэй угаа хомор, олдохоёо шухаг фото-зурагуудые бэдэрхэ, тэрэнэй түүхые элирхэйлхэ хэрэгтэ зорюулна. Ильичэй тэрэ олдохоёо шухаг фотографи тухай М. П. Ереминой хөөрөө доро толилнобди.

«...Газетэһээ хайшалжа абаһан энэ фотографие запаста гараһан подполковник Евдокия Яковлевна Рачкевич В. И. Ленинэй Центральна музейдэ үгэһэн байна. Тэрэ эхэнэр Эсэгэ ороноо хамгаалгын агууехэ дайнай жэлнүүдтэ Таманска авиаполкын комиссар ябаһан. Газетэһээ хайшалжа абаһан энэ фото-зурагые дайнай жэлнүүдэй үедэ бэедээ ходо хадагалжа ябаа. Дайнай дүүрэжэ, 15 жэлэй үнгэрөөд байхада, тэрэнээ В. И. Ленинэй Центральна музейдэ үгэхэ гэжэ шиидэһэн бэлэй.

Ильичэй энэ фотографи хаанаһаа бии болооб гэжэ мэдэхэ хэрэг гараба. Юуб гэхэдэ, музейдэ байһан В. И. Ленинэй фотографинууд соо имэ юумэн үгы байгаа бшуу.

Энэ дүрэ зураг хаана, хэзээ абтаһан байгаа гээшэб? Марксизм-ленинизмын институдай библиотекэдэ байһан, 1917 ондо хэблэгдэһэн швед газетэнүүдые хараха гэһэн бодол түрэбэ. Тиигэжэ тэрэ фото-зурагай түүхые элирхэйлхэ арга олдобо.

...1917 оной апрель. Угаа хүндэ хүшэр байдалай ушаржа байгаашье һаань, Ленин Россидаал ошохо гэһэн онсо эрмэлзэлтэй һэн. Яажашье һаань, ошохо... Түргөөр лэ Россигаа ябаха! Политическэ эмигрантнуудай һууха вагон Стокгольмын вокзал дээрэ бэлэн болонхой. Швецийн социал-демократуудай үдэшэжэ ябаһан бүлэг ород политэмигрантнуудай вокзал ошохо замдань швед фотографуудай нэгэн зурагынь буулгажа үрдиһэн байгаа. Тэрэ бүлэгэй дунда В. И. Ленин ябаһан. Тэрэл бүлэг хүнүүдэй фото-зурагай дундаһаа Владимир Ильичэй дүрсые томо болгоһон портрет энэмнай мүн болоно.

Саашань бэдэрэлгэ хэхэдэ, энэ бүлэг хүнүүдэй фотографие тэрэ үедэ Швецийн социал-демократиин зүүнэй үзэл баримталдаг хэблэлые шэмэглэгшэ байһан, Стокгольмын фотограф Викки Малмстрем гэгшэ буулгаһан байгаа гэжэ мэдэгдэбэ. Тэрэнэй ехэ хүбүүн Малмстрема Аке Малмстрем Стокгольмдо ажаһууна, эсэгынгээ хэрэг үргэлжэлүүлнэ. Стокгольмын ратушаар дамжуулан, тэрэнэй адрес мэдэжэ абанхайб, тэрээнтэй бэшэг абалсажа байдагби...

...Иигэжэ нэгэдэхи зорилго шиидхэгдэбэ. Зөөлэхэн шляпатай, бархат захатай хүнгэхэн пальтотой Владимир Ильичэй энэ портрет анха түрүүн хаана толилогдоһон байгааб гэжэ мэдээжэ болобо. Авторынь элирбэ. Теэд Рачкевич энэ портрет хаанаһаа олооб?

Е. Я. Рачкевичэй газетэһээ хайшалжа абаһан фото-зурагай хажуугаархи мүрнүүдые уншабаб. Удхань ойлгогдосогүй. Эхинийнь, һүүлыньшье байхагүй. Зүгөөр нэгэ мүр соонь 1940 ондо Финляндиин дайнтай холбоотой мэдээсэл бии шэнги. Марксизм-ленинизмын институт Ильичэй фото-зурагай толилогдоһон гү, али үгые шалгахыень «Красная звезда» газетын архивта хандаа. Харюу абтаба. Зүб даа, 1940 оной январиин 21-дэ энэ фото-зураг толилогдоһон байгаа. Бишыхан, бүрүүл энэ портредые Евдокия Яковлевна Рачкевич өөртөө хадагалжа ябаһан байгаа.

Адресай Центральна бюро Рачкевичые бэдэрхэдэмни туһалаа...»

М. ЕРЕМИН,
1919 онһоо КПСС-эй гэшүүн, запаста гараһан генерал-майор.

(«СОВЕТСКОЕ ФОТО» журналһаа абтаба).

БУЛТАДАА ЖАРГАЛТАЙБДИ

Октябриин социалис революциин урда тээ Россида гү, али мүнөө ямаршье капиталис орондо ямар нэгэн яһанай хүн танихагүй газартаа, ондоо яһатан зоной дунда нүүжэ ерээд, хуби заяагаа, зол жаргалаа олохонь бэрхэтэй гэжэ би мэдэжэ, ой ухаандаа һанажа ябагшаб. Харин манай Совет орондо, Ленин багшын сэсэн мэргэн сурталай бодотоор бэелүүлэгдэһэн орондо тад ондоо. Манай ороной олон яһатан зон адли тэгшэ эрхэтэй, ямаршье илгаагүй, нэгэн хамта ажаллажа, һуража, амаржа, зол хубияа оложо байдаг. Энээние мүнөө манай дайсадшье арсаха аргагүйдэнэ.

Теэд эдэ бүгэдэмнай Ленин багшаһаа, тэрэнэй байгуулһан коммунис партиин үзэл сурталһаа эхитэй гээшэ. Би коммунист хүн хадаа агууехэ багшынгаа бэшэһэн ном, зохёоһон түүхэтэ документнүүдые үзэдэг, уншадаг байнаб. Совет гүрэнэй тогтоһон сагһаа хойшо арадуудай хани барисаае бэхижүүлхэ, бага яһатан зондо туһалха, экономико болон соёл болбосоролыень хүгжөөхэ гэжэ ходо оролдолго гаргажа байна гээшэ.

Ленин багшынгаа түрэһөөр 99 жэлэй ойе тэмдэглэжэ, зуун жэлэйнь ойе угтажа байхадаа өөрынгөө баясхалан, зол жаргал тухайгаа хөөрэжэ үгэхэ хүсэлтэйб.

Би холын Татар оронһоо иишэ нүүжэ ерэһээр гушаад жэл боложо байнаб. Энэ саг үргаа түргөөр үнгэрһэн шэнги. Хүнтэйн талада тракторна бригадын бригадираар хүдэлжэ байхадаа Совет оронойнгоо эгээл дээдэ шагнал — Ленинэй ордендо хүртөө бэлэйб. Тэрэ гэһээр аяар хори гаран жэл үнгэршэбэ.

Минии нүхэр Гомбо Батуев баһа механизатораар ажалаһан, коммунист. Зургаадахи класста һуража байһан басагатайбди. Юугээршье дутамаггүй, золтой жаргалтай ажаһуунабди.

Хорёод жэлдэ механизатораар хүдэлөөд, һүүлэй жэлнүүдтэ хоюулаа хонин ажалда оронхойбди. Залхуурангүй, һайнаар ажаллаад байхада, ямаршье хэрэг урагшатай байдаг.

Колхоздомнай, мүн хүршэ Хурамхаанай совхоздошье, бусадшье газараар ябахада ород, буряад, татар илгаагүй, булта эбтэй эетэй, хүхюун солбон хүдэлжэ байдаг агша. Энэмнай ленинскэ национальна политикын аша үрэ, манай ороной ажалшадай агууехэ түйлалта гээшэ.

З. ХАЙДАРОВА,
Баргажанай аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой хонишон.

ГОЛ ГУДАМЖА

Дэлхэй дээрэ эгээн түрүүшын социалис гүрэнииe байгуулагшын алдар нэрэ түрүү үзэлтэй хүн бүхэнэй зүрхэндэ тон дүтэ һанагдадаг. Ленин гэһэн агууехэ нэрэ үеын үедэ, хэтэ мүнхэдөө хүн түрэлтэндэ эгээл һайханаар дурсагдахал.

Буряад арадай өөһэдын гүрэн түрэтэй болоһон түүхэ Ленин багшын, тэрэнэй байгуулһан Коммунис партиин, Совет засагай аша габьяатай таһаршагүй холбоотой. Буряад арад, бүхы совет арадтал адляар, бүхы ажал хэрэгээрээ Ленинэй нэрые алдаршуулан мүнхэлнэ. Совет засагай үедэ республикымнай ажалшадай түйлаһан ехэ илалта амжалтанууд Ильичэй захяа заабариһаа эхитэйл.

Республика доторнай гүрэн түрын дээдэ хайра шагнал — Ленинэй орденоор шагнагдаһан, тэрэнэй нэрээр нэрлэгдэһэн ажахынууд олон. Город, тосхонуудай түб гудамжануудта агуу багшын нэрэ үгтэнхэй.

Владимир Ильичэй нүгшэһэнэй һүүлээр оронойамнай ажалшад, мүн бүхы дэлхэйн пролетаринар алдарта багшаяа шаналжа байгаа. Тиихэ зуураа агуу вождьнингоо габьяа алдаршуулха, тэрэнэй захяа заабарие бэелүүлхэ хэрэгтэ бүхы хүсэ шадалаа зорюулһан бэлэй. Эгээл тэрэ үедэ 1924 оной июль һарада Буряадай АССР-эй ниислэл Дээдэ-Үдын (мүнөөнэй Улаан-Үдэ) ажалшадай депутадуудай городской Соведэй гүйсэдхэхэ комитет хотынгоо эгээл томо гол гудамжые Ленин багшын нэрээр нэрлэхэ гэһэн шиидхэбэри гаргаһан юм. Тэрэ гэһээр 45 жэл гүйсэхэнь.

Агуу багшын нэрээр алдаршаһан энэ гудамжа өөрын намтар түүхээр баян. Улаан-Үдэ хотымнай Ленинэй нэрэмжэтэ гудамжа урдань Ехэ үйлсэ гээд лэ нэрлэгдэдэг һэн. Революциин урда тээ Дээдэ-Үдэ багахан уездна хото байһан. Тэрэ үедэ Ехэ үйлсын шулуу дэбдиһэн харгыгаар ашаа зөөдэг морин тэргэнүүд түерэдэг һэн. Наймаашан баяшуул, ноёд түшэмэдые шэрэдэг хүнгэн тэргэ, шаргада хүллэһэн морин улаанууд... Энэ үйлсын эгээл томо байшан гэхэдэ, мүнөө Буркоопсоюзай правлениин байдаг хоёр дабхар шулуун гэр. Бусад барилгануудынь барандаа шахуу модон гэрнүүд байгаа.

Эндэ толилогдоһон хоёр фото-зураг һонирхолтой. Эдэ зурагууд тус гудамжын гансахан хэһэг — оперо ба баледэй театрай оршондохи газарые урдын ба мүнөөнэй байдалаар харуулна. Алишье зурагынь зунай сагта абтаһан.

Буряадай республикын ниислэл — Улаан-Үдын Ленинэй гудамжын али зэргэ һайхан барилгануудтай болоһыень, набшаһата модоор бүрхөөгдэһыень хаанта засагай үеынхитэй зэргэсүүлэн харахада угаа һонин лэ.

Октябриин революциһаа хойшонхи үеын намтарһаа тобшохоноор дурдахада иимэ: ород, буряад драмтеатрнуудай байшан 1914 онһоо 1917 он хүрэтэр баригдажа дүүрэһэн юм. Энэ байшангые хотын олонийтын суглаа хэдэг газар гэжэ нэрлэһэн байба. Эндэ 1917 оной мартда Дээдэ-Үдын Соведэй түрүүшын заседани үнгэргэгдөө. 1921 ондо энэ байшан ажалшадай мэдэлдэ үгтөөд, В. И. Ленинэй нэрэмжэтэ Арадай байшан гэжэ нэрлэгдээ бэлэй.

1922 оной июлиин 16—20-ной үдэрнүүдтэ Ленинэй нэрэмжэтэ Арадай байшан соо Прибайкалиин губерниин Соведүүдэй I съезд Коммунис партиин элитэ ажал ябуулагша П. П. Постышевой хүтэлбэри доро үнгэргэгдэһэн байна.

1923 оной декабриин 4—11-нэй үдэрнүүдтэ мүн лэ энэ байшан дотор Буряадай Автономито Совет Социалис Республикын түрүүшын съезд болоо.

Совет засагай жэлнүүдэй үедэ ниислэл хотымнай Ленинэй нэрэмжэтэ гудамжада нилээд ехэ барилганууд хэгдээ, модо сэсэрлигүүд олоор таригдаа.

1927 ондо гүрэнэй типографиин хоёр дабхар шулуун гэр (Ленин гудамжын № 35) баригдаа. Соведүүдэй байшантай барилга 1932 ондо түгэсхэгдэһэн. Буряад оронойамнай омогорхол, соёл культурын гуламта — Ленинэй орденто оперо, баледэй театр, «Прогресс» кинотеатр, Соведүүдэй 2-дохи байшан, горсоведэй, геологическа управлениин, радиогой байшангууд, ажалшадай байрын олон дабхар гэрнүүд бодонхой. Бүгэдыень тоолоод барахаар бэшэ олон. Мүнөөшье барилганууд, барилганууд...

Ленин багшын нэрые алдаршуулһан энэ гол гудамжа жэл ерэхэ бүри гоё һайхан болоно. Ниислэл хотымнай шэнэдхэн хубилгагдаха генеральна түсэбэй ёһоор үшөө ехэ барилга хэгдэхээр хараалагдана. Соведүүдэй талмай дээрэхи сэсэрлиг абтажа, тус талмай үргэдхэгдэхэ, КПСС-эй горкомой ба горгүйсэдкомой шэнэ байшан баригдаха. В. И. Ленинэй 100 жэлэй ойгоор Ильичэй дурасхаалда шэнэ хүшөө табигдаха юм. «Эрдэм» кинотеатрай оршондохи хуушан гэрнүүд олон дабхар болгогдожо, гудамжын түхэл шарай хубилгаха байна.

Д. ЦЫБЕНОВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Улаан-Үдын Ленинэй гудамжа.

Ф. СОРОКИНОЙ фото.

шатар

САСУУТАНШЬЕ Һ... ТЭНСЭХЭ ЁҺОГ...

Н. Гаприндашвили А. Кушнир хоёрой ма...

Дэлхэйн чемпион Тигран Петросян, энэ нэрэ зэргэдэ хүртэхые хүсэгшэ Борис Спасский хоёрой наадан-матч тухай һаяхан манай газетэдэ бэшэгдээ һэн. Дэлхэй дээрэ эгээл бэрхэ шатаршан, шатарай хаан гүүлэхэ хуби заяан хэндэнь тудахаб — мүнөө дээрээ мэдэгдэнэгүй гэжэ тэмдэглэгдэһэн юм. Нээрээшье тиимэ. Ехээр яаран мэгдэнгүй хүлеэе. Энээнһээ ондоо бэшэ юун байхаб бидэнэртэ, шатарта дуратайшуулда.

Зүгөөр энэл үедэ Тбилисидэ шатараар үшөө нэгэ шанга тулалдаан боложо байна. Эхэнэрнүүдэй дундаа шатараар дэлхэйн чемпионой нэрэ зэргэ абахын тула дэлхэйн чемпион Нона Гаприндашвили, энэ нэрэ зэргэдэ хүртэхые хүсэгшэ Алла Кушнир гэгшэд Шота Руставелиин нэрэмжэтэ театр соо хабаяа гаргажа тулалдана. Энэ нааданай түрүүшын хахадынь Тбилисидэ болохо юм. Һүүлээрнь майн 4-дэ Совет Армиин Түбэй байшангай концертнэ зал соо, Москвада үргэлжэлхэ байна.

Энэ уулзалгын гурим иимэ. Эдэ хоёр бэрхэ шатаршад бүхыдөө 16 парти наадаха ёһотой. Хэрбээ тэнсэд байбалнь гэхэ гү, али найма найман очкотой болоболнь, Нона Гаприндашвили дэлхэйн нэгэдэхи номерой эхэнэр шатаршан гэһэн нэрэ зэргэеэ батадхаха байна.

Дэлхэй дээрэ түрүү һуури эзэлхын түлөө эхэнэр шатаршад хэзээ үнинэй мүрысэдэг юм гэжэ зарим нүхэд һонирходог. Харюусая: 1927 онһоо. Иимэ мүрысөөн дэлхэйн хоёрдохи дайнай эхилтэр долоо дахин үнгэргэгдэһэн. Эдэ бүхы мүрысөөнүүдтэ чех шатаршан **Вера Менчик** алгадгүй илаһан байдаг.

Совет эхэнэр шатаршад энэ үндэр дээдэ зиндаада хүртэхын түлөө 1949 онһоо эхилжэ мүрысэһэн юм. Тиигэжэ Ленинградай түлөөлэгшэ **Людмила Руденко** дайнай һүүлээр эгээл түрүүшын чемпион болоо бэлэй. Тэрэ гэһэнһээ хойшо ходо совет эхэнэрнүүд **Е. Быкова, О. Рубцова, Н. Гаприндашвили** гэгшэд дэлхэйн чемпионой нэрэ зэргэ ээлжэ ябаа бшуу.

Мүнөө хүсэеэ турша... һан шатарша хоёр басага... шагшадаа танилсуулая. ... хоюулан — Нона Гаприн... Алла Кушнир — сасуута... ондо түрэһэн, комсомолшу... лан студентнүүд. Эдэ хоё... би заяаниинь ехэ адли, ... шэ гү? Нона басаган му... лисиин хари хэлэнэй инст... Алла — Москвагай поли... институтда һурадаг юм. А... рүүн шатарай — «эди ... хэниинньшье пионернүүда... шангуудта «хазаарлаһан» ...

Нона Гаприндашвили ту... лэбэл, бүхэсоюзна боло... хоорондын ехэ ехэ наад... оло дахин илалта түйлажа... намтартай. Һүүлэй жэлнүү... ла Кушниршье яһала сур... нэрээ нэрлүүлһэн бай... ондо дэлхэйн чемпионтой... эрхэ ололгын турнирта... д а л с а х а д а а, Т. Зат... (СССР), М. Лазаревич (Ю... ви) гэгшэдтэй нэгэдэхи һу... баалдаа һэн. Хожомынь гу... хоорондоо наадахадаа, Алл... нир илажа гараһан юм.

1965 ондо дэлхэйн че... нэрэ зэргэдэ хүртэхэ зор... гоор тэрэ Н. Гаприндаш... хүсэеэ туршаа һэн. Тинхэ... дэһэн байгаа. Хоёр жэлэ... рөөд байхада чемпион за... уулзаха эрхэ ололгын т... дахинаа шүүжэ гараа бай... гэжэ мүнөө Алла Кушнир... нүүдэй дунда дэлхэйн че... нэрэ зэргые Нона Гаприн... тай «буляалдахын» тула... столдо һуугаа ха юм... хэниинь илахаб? Энэ а... харюусахань мүнөө дээрэ... бэрхэтэй.

Даб дээрэ (таба наадан... лаэр) тэдэнэр тэнсээд ябн... данай тоо — 2,5:2,5.

Эдэ хоёрнай сасуутан ... лээ һэмди. Тинмэшье һа... тарта тэнсэлгэн гэжэ бай... гүй. Дэлхэйн чемпионой н... гэдэ нэгэл хүн хүртэдэг ю... Теэд хэндэнь хүртэгшэ аб...

С. БАДМ...

НЮТАГ. НЮТАГАЙ Һ...

ХАБ ЗАГАҺАНАЙ АГНУУРИ...

ХОЙТО-БАЙГАЛ. **(Радио-телефоноор абтаба). Респу... кымнай хойто зүгэй холын энэ нютагташье хабарай ... эхилээ. Үдэр ерэхэ бүри наранай элшэ шангадан, саһанай ... эндэ тэндэ сэлсыжэ харагдадаг болобо. Наратай дулаахан ... нүүдтэ Байгал далайн мүльһэнэй соорхойгоор хаб загаһ... гаража ногаахань үзэгдэнэ.**

Нижне-Ангарскын загаһанай заводой загаһашад һаяр... нуурида гарахаяа бэлдэнэ. Мүнөө жэл хабай агнуурида ... бяад гаран хүн гараха түсэбтэй. Далайн энэ үнэтэ ангай ... ладаг Шандаганай олтирог, Котельниковскэ хушуун, ... пуда бухтын районуудаар ангуушад гол түлэб олзобори...

Хойто-Байгалай ангуушад мүнөө жэлэй агнууриин ... хоёр мянган хаб загаһа бариха даабаритай. Тиихэдээ ... түлэб куматкануудые (залуу хаб загаһа) олзоборилхо. ... залуу хаб загаһанай арһан уласхоорондын наймаанда ил... үндэр сэнтэй байдаг шуу.

Ангуушадай бариһан олзые тушаажа абаха пункт Б... лай Елохин гэжэ арал дээрэ байгуулагданхай. Эндэ р... станци тодхогдожо, Нижне-Ангарскын загаһанай завод... рилсажа байха юм.

О. БЕРЕЗКО...

ПРАВДА БУРЯТИИ МҮНӨӨДЭРЭЙ НОМЕРТО:

Нэгэдэхи хуудаһанда: В. И. Ленинэй түрэһөөр 99 жэлэй ойдо зорюулагдаһан түрүү бэшэг. «Республикамнай ажалай ленинскэ вахтада» гэһэн гаршаг доро информацинууд. Түрэл орон доторнэй.

Хоёрдохи, гурбадахи хуудаһануудта: В. И. Ленинэй түрэһөөр 99 жэлэй ойдо зорюулагдаһан тусхай материалнууд.

Дүрбэдэхи хуудаһанда: нютаг нютагай һонин. Хилын саанаһаа абтаһан мэдээсэлнүүд. Уласхоорондын шэнжэлэл.

ТЕЛЕФОН · ТЕЛЕГРАФ · РАДИО ХИЛЫН СААНАҺАА

ЛЕНИН АФРИКЫН АРАДУУДТА ЕХЭ ХҮНДЭТЭЙ

БРАЗЗАВИЛЬ. ТАСС-ай корреспондент В. Райкейрус иигэжэ дамжуулна:

«Октябриин революци бүхы хүн түрэлтэндэ угаа ехэ удха шанартай. Тэрэнэй сэсэн мэргэн вождь В. И. Ленин Африкын, Азиин, Латин Америкын, бүхы дэлхэйн тэмсэжэ байгаа арадуудта дүтэ, хүндэтэй юм. Ленинние агууехэ сүлөөлэгшэмнай, өөһэдэймнай оронуудай патриот гэжэ тэдэнэр тоолохо ёһоороол тоолодог» гээд Конгын информациин агентствын директор Жюльен Атонди-Лекас онсолон тэмдэглээ.

«В. И. Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй ойе Советскэ Союз 1970 ондо баяр баясхалантайгаар тэмдэглэхэ бэлэдхэл хэжэ байна гэжэ бидэнэр һайн мэдэнэбди. Энэ бүхэдэлхэйн—түүхэтэ үдэрые һайцэрлэлтэдэ өөһэдынгөө туһа нэмэри оруулхые, дэлхэйн революциин агууехэ вождиие ёһолон хүндэлхые бидэнэр эрмэлзэнэбди. Ленинда зорюулагдаһан бюллетенинүүдэй тусхай номернуудые гаргаха, тэрэнэй намтартай, ленинскэ теориин үндэһэ һууритай конголез уншагшадые танилсуулха гэжэ манай агентство хараална.

КПЧ-гэй ЦК-гай ПЛЕНУМЭЙ ТОГТООЛ

ПРАГА. ((ТАСС). КПЧ-гэй ЦК-гай пленумэй апрелиин 17-до баталан абаһан тогтоолые газетэнүүд апрелиин 19-дэ толилоо.

Социализм байгуулгын бүхы болото асуудалнуудые арадай эдэбхитэй хабаадалгатайгаар, тэдэнэй аша туһада тааруугаар шиидхэхэ гээшэ Чехословакиин арадай үмэнэхи гол уялгамнай болоно гэжэ Чехословакиин Коммунис парти тоолоно гээд тогтоол соо хэлэгдэнхэй.

Партиин ажабайдалые гурим шуулха, тэрэнэй хүтэлбэрие бэхижүүлхэ, общество дотор хүтэлбэрилхы үүргыень дээшэлүүлхэ гээшэ эгээн лэ гол асуудал болоно. Энэ асуудал шиидхэлгэһээ партиин программые түргэнөөр бэелүүлгэ дулдыдаха байна гэжэ КПЧ-гэй ЦК этигэнэ, тиимэһээ партиин политикын бүхы гол асуудалнуудые ЦК-гай ойрын пленум зүбшэн хэлсэхэ байна.

КПЧ-гэй ЦК-гай Президиумэй 1969 оной апрелиин 2-то хэһэн мэдүүлгые КПЧ-гэй ЦК-гай пленум һайшаагаа гээд мэдүүлгэ соо тэмдэглэгдэнэ.

Пленум хадаа КПЧ-гэй ЦК-гай нэгэдэхи секретариин тушаалһаа өөрыень сүлөөлхэ тухай А. Дубчегай гүйлтые хангаа, тэрэшэлэн ЦК-гай секретариадай гэшүүнэй уялгаһаа тэрэниие сүлөөлөө, Федеральна суглаанай түрүүлэгшын тушаалда А. Дубчегай кандидатурые дэбжүүлхыень Национальна фронтын Центральна Комитедтэ һанамжалаа.

Пленум хадаа Федеральна суглаанай түрүүлэгшын уялгаһаа П. Цолоткые сүлөөлхые зүбшөөжэ байһаа элирхэйлэн мэдүүлээд, ЧССР-эй правительствын түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшын тушаалда тэрэниие томилхыень ЧССР-эй президентдэ һанамжалан дурадхаа.

Тогтоолой түгэсхэлдэ иигэжэ хэлэгдэнэ. Мүнөөнэй үе сагай ехэ орёо байһан дээрэһээ, партиин ба ЧССР-тэхи социализмын саашанхи хуби заяанай түлөө, 1968 оной январьһаа эхилэгдэһэн политикые бэелүүлхын түлөө КПЧ-гэй ЦК-гай харюусалгатай байһан дээрэһээ мүнөө үе хүрэтэр абтагдаһан бүхы хэмжээ ябуулгануудые хангалтада, партиин ойрын саг-соо дүүргэхэ программые шууд сэхээр бэелүүлгэдэ хүтэлбэриин, бүхы партиин хүсые бүрин хүсэдөөр зорюулха хэрэгтэй.

Словакиин компартиин ЦК-гай пл...

ПРАГА. (ТАСС). ЧТК агентствын мэдээсэһэнэй ёһоор, Словакиин Коммунис партиин ЦК-гай онсо яаралтай пленум Братиславада болоо.

Словакиин КП-гэй ЦК-гай Президиумэй гэшүүн, секретарь В. Павленда пленумые нээгээ. КПЧ-гэй ЦК-гай апрелиин пленумэй шухала удха шанартай байһые тэрэ тэмдэглээ, КПЧ-гэй ЦК-гай нэгэдэхи секретариин тушаалда һунгагдаһантайнь дашарамдуулан, Г. Гусагые Словакиин КП-гэй ЦК-гай зүгһөө амаршалаа.

КПЧ-гэй ЦК-гай пленумэй хүдэлмэри тухай Ш. Садовский элидхэлхээ. Партийна дээдэ орган... гууламжада хубилалтын ... шалтагаанийе тэрэ тай... байна.

КПС-эй ЦК-гай плен... Г. Гусак үгэ хэлэжэ, янв... лээрхи программые парт... бэри саашадаашье шууд ... лүүлхэ гэжэ пленумд... дые найдуулаа. Шууд ... шэглэл, хүтэлбэриин нэг... гэдэмэл ябуулга партиин ... ринүүдые сэхээр бэелүүл... хэсэл болоно гээд тэрэ т...

КПЧ-гэй ЦК-гай апрел... дээрэ харзалагдаһан хэм... хословакида марксист... политика бэелүүлхэдэ т... эрхэ байдал бии болго... нумдэ хабаадагшад үгэ ... тэмдэглэһэн байна. Тэд... ЦК-гай шэнэ хэмжээ ябу... һайшаагаа, эдэ хэмжээ ... общество дотор партиин ... хы үүргые бэелүүлхэ, ... талаар нэгэдэлыень, ... гыень бэхижүүлхэ шуха... хэсэл болоно гэжэ тоол...

Никсонэй пресс-конференци

ВАШИНГТОН. (ТАСС). Хойто Корей шадар американ самолёдууд тагнуулай ниидэлгэнүүдые үргэлжэлүүлхэ гээд США-гай президент Никсон Сагаан байшан соо пресс-конференциин һаяхан болоходо мэдүүлээ. Эдэ тагнуулай самолёдуудые һайнаар хамгаалха захиралта үгөөб гээд тэрэ соносхоо.

Холбоото Штадуудһаа аяар холо байдаг газар нютагуудта тагнуулай ниидэлгэнүүдые үргэлжэлүүлгые Никсон юугээр «үндэһэлэн баримталааб» гэхэдэ, Урда Корейдэ 56.000 американ солдат байдаг, тэдэниие «хамгаалха» хэрэгтэй гэжэ тэрэ хэлээ.

Энэ районда Холбоото Штадууд тагнуулай ниидэлгэнүүдые хори гаран жэлдэ хэнэ, энэ жэлдэ 190 иимэ ниидэлгэ хэгдээ гээд президент мэдэрээ.

Урда Вьетнамһаа американ сэрэгүүдые гаргахаа байнагүйбди гээд США-гай президент мэдүүлээ. Парилда «хүсэ баримталалгатайгаар» США хэлсээ хэхые һанаашална гээд тэрэ онсолон тэмдэглээ. Энэ жэлэй зун гү, али намар амгалан байдал тогтоогдохо гэжэ дэмы хооһоор найдуулхые хүсэнэгүйб гээд Никсон хэлээ.

Шэнэ ракетнэ түхеэрэлгэнүүдые байгуулха тухай американ правительствын шиидхэбэрие президент үмөөрөө.

КПГ: нэгэдэл ха... шухала ал...

БЕРЛИН. (ТАСС). Б... хүдэлмэришэнэй парти... документын проектые ... хүдэлмэришэнэй партиу... хоорондын зүблөөндэ ... миссии зүбшэн хэлсээ ба... миссиин ажал ябуулга ту... лые Германиин Комму... Центральна Комитедэй ... һайшааһан байна.

Энээн тухай КПГ-эй ... литбюрогой мэдүүлгэ со...

СЭНХИР ЭКРАНУУДТА

18 часһаа «Ленинэй нэрэмжэтэ гудамжа» гэһэн дамжуулга. 18.30 минутаһаа «Живой Ленин» гэһэн документальна фильм. 19 часһаа Владимир Ильич Ленинэй түрэһөөр 99 жэлэй ойдо зорюулагдаһан Улаан-Үдэ хотын ажалшадай түлөөлэгшэдэй баярай суглаанһаа дамжуулга. 19.50 минутаһаа «Ленин, парти, Эхэ орон тухай дуунууд» гэһэн дамжуулга. 20.15 минутаһаа «Ленинда зорюулагдана» гэһэн дамжуулга. 20.30 минутаһаа 01.00 час хүрэтэр Москваһаа дамжуулга. 20.35 минутаһаа орон доторхи һонин. 20.50 минутаһаа литературна дамжуулга. 22 часһаа Владимир Ильич Ленинэй түрэһөөр 99 жэлэй ойдо зорюулагдаһан баярай суглаан, концерт Кремлиин съезднүүдэй Ордонһоо дамжуулагдаха.

Сагай уларил

Улаан-Үдын авиаметстанциин мэдээсэһэнэй ёһоор, мүнөөдэр республика доторнай бага зэргэ үүлэтэйшэг байха, зарим нютагуудта саһан орохо. Баруун хойто зүгһөө һулахананаар һалхилха. Улаан-Үдэдэ һүниндөө 4—6 градус хүйтэн, үдэрынь 0 градус, бусад нютагуудта 2 градус дулаанһаа 3 градус хүрэтэр хүйтэн байха.

АПРЕЛЬ

Сагаан һара, Улаан-Зүдан, Бага-бурган... гээд буряад зон он жэлэй 12 һарын эхинэй һарануудые нэрлэдэг байһан. Сагаалган — февраль һарада, удаадахи улаан-зүдан — март һара болоно. Мүнөө апрелиин тэн боложо үнгэрбэ. Энэ һарые «бага-бурган» гээд буряадаар нэрлэдэг. Юундэ тиимэ нэрэтэй байһаниинь баһал түс бүри тайлбаритай байха.

Хуушанай ород арадайшье заншалда жэлэй һаранууд мүн лэ ондоогоор нэрлэгдэдэг байһан. Жэшээнь, апрель-сэсэглэл, хабарай эхин һара гэжэ тоологдодог байһан юм.

Апрель һарада наранай элшэ шангадажа, дулаанай хаһа ородог. Гэбэшье манай Забайкалида сагай уларил хэрзэгышэг байдаг. Теэд сагайнгаа тулажа ерэхэдэ, наранай элшын хүсэн өөрынгөө эрхые абажа, саһан хайлажа, гол горход һайрамай уһаар харьялдаг. Нуурай захын мүльһэн хайлажа эхилдэг байна.

Хадын үбэр, майла, эрье гангын нэмэри газарнуудаар үргы һалбаржа, хони ямаан, ан гүрөөһэн түрүүшын үргы, ногоо шэмхэлжэ захалха.

Мүн энэ һарада тэрэнги сэсэглэжэ захалха. Энэмнай манай буряад ороной эгээл эртэ сэсэглэдэг һайхан ургамалнуудай нэгэн. Тэрэнгиин сэсэгэй тоһо суглуулхаяа зүгынүүд ниидэхэ. Хүдөө нугада нялха ногоон бултайжа хүхэрхэ байна. Шоргоолжон эшэнһээ гараха, эртын эрээн эрбээхэйнүүд үзэгдэхэ. Бүргааһа, һөөгэй мүнгэн сагаан «гүлгэн» һэрбылдэжэ, илааһа, зүгынүүд тэндэ эрьелдэдэг болохо.

Энэ һарын эсэсэй үеэр уһа голой мүльһэн шоморжо, зузаан мүльһэтэй томо мүрэн дээрэ «хахаан» тогтожо, гэрэй зэргэ гэхээр томо мүльһэнүүд түригдэн голой эрье хүбөө дээгүүр хаягдадаг. Гол горходой мүльһэнэй хүдэлөөн нютагай хүн зоной анхарал ехээр татадаг юм.

Энэ үедэ түрэһээ хаядаг уһанай томо загаһад — тула, хилмэ, зэбгэ, хадари Сэлэнгэ мүрэниие үгсэн аяншалдаг юм. Нуур сөөрэмүүдтэ ялаагана, хөөлэнхии, алгана, сурхай гэхэ зэргэ олон түрэлэй загаһан энэ үедэ баһал түрэһөө хаяжа эхилдэг.

Холын хойто зүгһөө ерэжэ, манай эндэ үбэлжэдэг олон жэжэ шубуухайнууд түрэл нютаг — түндра руугаа бусаха. Тэдэнэй орондо урда оронһоо олон гоё, дууша шубуухайнууд ерэжэ, булжамуур, гургалдайнуудай жэргээн «шэхэнэй шэмэг, сээжын гуниг» болохо.

Тураг жэгүүртэн: ангир, нугаһан нуур дээгүүр эрьен тойрон ниидэхэ. Хойто зүг руу зориһон хонгор галуунай, хун шубуунай ганганаан һүни үдэргүй соностохо. Эдэ шубуудай зарим тэдынь манай нютагта зуһадаг юм.

Апрель—«бага бурган»—бурган жэргэн барагдаха. Удаань «ехэ бурган»—май һара—ногоо, сагаагаа дэлбэрүүлхэ.

М. БАКУТИН,
биологиин эрдэмэй кандидат.

Редактор
Ц. Ц. ЦИБУ...

Типография Управ... чати при Совете ... БурАССР.

Н-04463.

Зак. ...